

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Zprávy z předsednictva – <i>Zdeněk Motyčka</i>	2
Sklad jeskynní dokumentace – <i>Radko Tásler</i>	3
Výzva k dodání příspěvků do sborníku Speleofórum 2012 – pokyny pro autory	4

KONGRESOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ

16. mezinárodní speleologický kongres (International Congress of speleology – ICS) – <i>Zdeněk Motyčka</i>	6
---	---

DOMÁCÍ LOKALITY

Voda, kde jsme ji nečekali – <i>Ladislav Pecka Smrtiák</i>	10
--	----

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

Pekelská jeskyně – <i>Radko Tásler</i>	12
--	----

ZAHRANIČNÍ LOKALITY

Jeskyně upravené na vojenské podzemní objekty (jihozápadní Kras, Slovinsko) – <i>Michal „Cimbál“ Hejna</i>	15
Novinky z podvodní říše – Expedice Sardinie 2011 a ponor v Demänovské dolině – <i>Dan Hutňan</i>	19

KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY

Setkání speleologů v Srbsku – <i>Jan Otava, Lukáš Falteisek</i>	21
Czech Speleo Photo 2011 – výsledková listina.....	23
Speleookénko – <i>Jan Kelf Flek</i>	24
Pozvánka na Speleomiting SSS 2012.....	27
Pozvánka na oslavu 30 let SZS.....	27

TROCHA HISTORIE

Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 2., červenec–prosinec 1944 – <i>Rudolf Musil</i>	28
Moravský kras, můj osud, 4. část – <i>Hugo Havel</i>	33
Povídka založená na skutečnosti – <i>Rudolf Musil</i>	40

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Pavel Bosák tady je už 60 let... – <i>David Havlíček</i>	45
55 let České speleologické společnosti ZO 6-11 Královopolská – <i>Jan Himmel</i>	47

Foto na str. 1 „Cez vodu“ (Foto Pavol Kočíš)

Foto na str. 2 „Když v podzemí prší“ (Foto Radko Tásler)

Foto 1 na str. 3 Temniška kaverna (Foto Martin Majer)

Foto 2 na str. 3 Krompirjeva jama, přírodní část kavernojamy (Foto Martin Majer)

Foto na str. 4 „Kulový blesk“ (Foto Lukáš Falteisek)

ZPRÁVY Z PŘEDSEDNICTVA

Zprávy z předsednictva

Zdeněk Motyčka

Období letních výjezdů a expedic pominulo, a ačkoliv mnohé z nich přinesly nové objevy a poznatky, je velikou škodou, že se o nich často dozvídáme pouze ústně a často neúplně, nebo zprávy o nich musíme pracně dohledávat na nejrůznějších skupinových webech. Samozřejmě, nemám nic proti, pokud si o své výpravě napíšete na svoje stránky, to je v pořádku, ale nestálo by za to, dát o Vašem úspěchu vědět také širší veřejnosti? Za tímto účelem máme stránky České speleologické společnosti, stránky nás všech, které dnes již mají značnou návštěvnost a které byly nedávno mimořádně poctěny, když byly pro svoji informační hodnotu zařazeny mezi stránky, které jsou pravidelně archivovány Národní knihovnou České republiky. Jejich obsah je tak uchováván pro budoucí generace, jako součást České národní

bibliografie. Je to uznání nejen samotného jejich smyslu, ale především veliká pocta pro nás všechny, členy České speleologické společnosti, za naši nelehkou a nezištnou práci při poznávání neznámého.

Když se zmiňuji o našich stránkách, nemohu také nechat bez komentá-

ře jejich dílčí změny, které jste jistě zaznamenali. Jedná se zejména o přejmenování některých rubrik a přesunutí a doplnění jejich obsahu. Snažili jsme se v maximální míře zpracovat Vaše podněty a připomínky. Tak např. vznikla i záložka 16. mezinárodního speleologického kongresu, kde naleznete již dostupné informace o celé akci a kam budou pravidelně doplňovány aktuality, aby bylo zřejmé a naprosto transparentní, jaký je průběžný stav příprav. Na stejné téma je také článek, který naleznete

na následujících stranách tohoto čísla. Další drobné úpravy a změny webu jsou plánovány ještě v průběhu letošní zimy, např. doplnění moderní fotogalerie nebo dlouho očekávaná možnost agregace některých částí obsahu.

Poslední zmínku bych rád věnoval pravidelné podzimní akci – setkání speleologů v Českém krasu, která dnes, vedle

Speleofóra, představuje nejvýznamnější událost svého druhu, zejména ve spojení se soutěží Czech Speleo Photo. Její druhý ročník přinesl nejen nárůst počtu přihlášených snímků, ale také jejich kvality a co je obzvláště potěšitelné, také celou řadu nových jmen mezi jejich autory. Věřím, že takto nastolený trend bude pokračovat i v příštích ročnících!

Sklad jeskynní dokumentace

Radko Tásler

Úmyslně se vyhýbám názvu „archiv“, protože uložení naší dokumentace, ať již v podobě zpráv, fotografií nebo plánů, neodpovídá pravidlům pro vedení archivu a ani nikdy z hlediska předpisů nebude. Před více než rokem jsem si vyzvedl krabici zhruba velikosti „banánovky“ po okraj naplněnou různými deskami, výstřižky z novin, sesvorkovanými papíry, sešitými zprávami i různými naskládanými mapami s tím, že se uloženým materiálům začnu ve volném čase trochu věnovat a postupně nechám zprávy oskenovat. Hned při prvním pohledu jsem zjistil, že celá řada textů na průklepovém papíru je hned v několika kopiích, z nichž většina je na hranici čitelnosti. Přesto, že ctím názor, že co bylo jednou odevzdáno, nemělo by být vyřazeno, učinil jsem v tomto případě výjimku. Přesto se mi podařilo občas oskenovat hned dvakrát úplně stejné kopie, ale jinde uložené. A tady se ukázalo první úskalí dávného rozčleňování zpráv a přiřazování k jednotlivým lokalitám. A to jsem hrábnul teprve do

ciziny. Zpráva prostě musí být zaregistrována tak, jak ji autor vytvořil a teprve v databázi si můžeme s lokalitami hrát. Též mi zarazilo, že některé zprávy již měly jakési číslo. Tedy někdo někdy se musel snažit vytvořit seznam. Ale kdo a kde seznam je?

K vlastnímu zpracování. Každá oskenovaná zpráva dostala po dohodě s Veronikou unikátní číselný kód a do excelové tabulky jsem vyplnil základní údaje. Ty jsou ale neúplné a především chybí řada klíčových slov, především pokud je ve zprávách pojednáno o více lokalitách. Nebylo v mých silách zprávy celé číst. Pouze jsem je rychle prolistoval. Přílohy větší než formát A 4 byly označeny číslem zprávy a doplňkovým písmenem a též zdigitalizovány. Většina zpráv je zatím pracovně v tiskovém rozlišení ve formátech TIF, JPG, a PDF. Dosud se podařilo tímto způsobem zpracovat 54 zpráv, ale kolik set či tisíc zpráv máme, nikdo neodhadne. Kdo bude mít zájem, může zprávy již studovat v elektronické podobě a po dohodě s Veronikou zpřesňovat

a doplňovat základní databázovou tabulku.

V nejbližší době si vyzvednu další „banánovku“ a až čas dovolí, budu pokračovat. Už teď mi je však jasné, že

zpracovat celou naši dokumentaci tímto „amatérským“ způsobem je nemožné a budeme se muset poohlédnout po nějakém grantu, dokud erár ještě má peníze.

Výzva k dodání příspěvků a barevných fotografií na obálku sborníku Speleofórum 2012

Termín uzávěrky pro doručení příspěvků do sborníku Speleofórum 2011 je stanoven na 19. prosince 2011!

Prosíme autory o důsledné dodržení termínu uzávěrky!!!

Příspěvky zasílejte **KOMPLETNÍ**, tj. včetně všech fotografických a mapových příloh na adresu redakce@speleo.cz. Prosíme všechny autory, pokud nedostanou potvrzení o převzetí příspěvku, aby se nám ozvali a ujistili se, že byl příspěvek doručen.

Pouze VÝJIMEČNĚ (!!!) a v odůvodněném případě je možné před uzávěrkou dohodnout pozdější termín dodání příspěvku nebo některé přílohy.

1. Příspěvky musí obsahovat **ANGLICKÝ ABSTRAKT** (nebo alespoň český text na přeložení) a **POPISKY** k zaslaným fotografiím a mapám (česky, anglicky). Příspěvek musí být napsán v běžném textovém editoru, vyhněte se jakémukoliv speciálnímu FORMÁTOVÁNÍ textu.

Za obvyklý rozsah příspěvků je považováno 2–5 tiskových stran A4.

2. U **příloh k článkům** (FOTOGRAFIE, GRAFY, MAPY) musí být uveden autor a název. **ZÁSADNĚ** je nevkláděte do textových souborů, posílejte je odděleně v příslušné kvalitě.

Plánky a mapy dodávejte naskenované pro čb text na 300 dpi (lépe 400 dpi) při tiskové velikosti 1 : 1.

Fotografie na obálku by měla mít rozměr minimálně 305 × 214 mm / 400 dpi.

Formáty obrázků a fotografií: černobílé tiff, jpg, eps, barevné jpg, eps – uložené v maximální kvalitě.

Vektorové obr. nejlépe ve formátu eps nebo ai nebo corel.

Soubory obsahující přílohy k článkům označujte příjmením autora nebo významným prvkem z názvu článku a pořadovým číslem – např. Xibalba_foto_1, aby byly jednoznačně identifikovatelné.

U map či tabulek s vpisovaným textem (mimo tabulky ve formátu xls nebo doc) omezte vpisované údaje na geografické názvy (ty se nepřekládají) a vysvětlivky označte tradičně a-x nebo 1-Y a dejte je do popisek pod mapy nebo tabulky – lze

je snadněji přeložit. Pokud jsou popisky přímo v mapě nebo tabulce, musí být česky i anglicky.

3. **Mapy popisujte dostatečně velkým písmem**, které bude čitelné i po zmenšení.

4. Pozor na autorská práva – pokud budete publikovat cokoliv převzatého, musí to být odsouhlaseno autorem

a sděleno editorům, vyhneme se tak zbytečné korespondenci!

Pozor na převzaté topografické mapy (Kartografia, Shocart, apod.) i v podkladu obrázku či mapy – zde se za použití platí a vydavatelé si to patřičně hlídají.

Copyright platí 70 let, tedy bez souhlasu lze bez úpravy přetiskovat věci publikované jen před rokem 1942 (pro rok 2012).

Děkují Vám editoři Speleofóra Pavel Bosák, Milan Geršl, Jiřina Novotná

Nejčastější chyby:

VELKÝMI PÍSMENY a bez tečky se označují názvy světových stran (J – jih, naopak MALÝMI písmeny a s tečkou se označují názvy směrů: j. – jižní).

Sediment je TEN sediment, slovo „zasedimentovaný“ v jazyce českém ani geologickém neexistuje – hezky česky se řekne „vyplněn/zaplněn sedimenty“, podobně slovo „zasintrovaný“ musí být uvedeno jako „zaplněn/vyplněn sintry“. Podobně nepřipustné jsou následující výrazy – oderodován (odstraněn erozí), oddenudován (odstraněn denudací).

Prolongovat v cizozemštině znamená něco prodlužovat. Tedy například „prolongace závalu“ k prodloužení jeskyně nevede.

Krát se nepíše jako malé x, ale jako alt a na numerické klávesnici 0215 (x).

Pomlčka se píše alt a 0150. To, co je vpravo dole na klávesnici, je spojovník a ten má jiné použití (například se píše v názvu Sloupsko-šošuvské jeskyně).

KONGRESOVÉ ZPRAVODAJSTVÍ

16. mezinárodní speleologický kongres (International Congress of Speleology – ICS)

Zdeněk Motyčka

Za necelé dva roky se z celého světa sjedou do Brna přibližně dva tisíce účastníků 16. mezinárodního speleologického kongresu, který se bude konat ve dnech 21. – 28. 7. 2013 v místním Kongresovém centru. Uspořádání takové akce je velmi náročné a nákladné a neobejde se bez spolupráce desítek dobrovolníků, laskavé podpory řady partnerů a sponzorů a v neposlední řadě bez pochopení široké veřejnosti. Proto mi dovoluje, abych v následujících řádcích nastínil některé důležité informace o významu této mimořádné akce a podrobnostech její organizace.

Co je to Mezinárodní speleologický kongres?

Mezinárodní speleologický kongres je nejvýznamnějším celosvětovým setkáním zástupců všech vědních oborů zkoumajících podzemní jevy. Dotýká se

geologů, archeologů, paleontologů, biologů a zástupců celé řady dalších vědních disciplín. Zároveň je to však i setkání amatérských a profesionálních jeskyňářů z celého světa. Setkání průzkumných a objevitelských týmů, které rok co rok odhalují další tajemství naší planety v podzemních prostorách po celém světě.

Historie ICS spadá až do roku 1953, kdy se první kongres uskutečnil v Paříži. Kongres se koná vždy jednou za 4 roky a v roce 2013 je hostitelskou zemí právě Česká republika.

Přehled dosavadních míst konání ICS od roku 1953:

- 1953 – Paříž – Francie
- 1958 – Bari – Itálie
- 1961 – Vídeň – Rakousko
- 1965 – Postojna – Slovinsko
- 1969 – Stuttgart – Německo
- 1973 – Olomouc**

- 1977 – Sheffield – Velká Británie
- 1981 – Bowling Green – USA
- 1986 – Barcelona – Španělsko
- 1989 – Budapest – Maďarsko
- 1993 – Beijing – Čína
- 1997 – La Chaux-des-Fonds – Švýcarsko
- 2001 – Brasília – Brazílie
- 2005 – Kalamos – Řecko
- 2009 – Kerville – USA

Kdo kongres pořádá?

Mezinárodní speleologický kongres je pořádán Mezinárodní speleologickou unií (UIS). Ta je celosvětovou organizací sdružující jednotlivé členské státy včetně České republiky. Byla založena v roce 1956 v Postojně a ČR, resp. tehdejší Československo, bylo jedním ze zakládajících členů. Českou republiku zastupuje v UIS Česká speleologická společnost, která také kongres organizací zajišťuje.

Vlastním pořádajícím subjektem je občanské sdružení Speleo2013, sdružující členy organizačního výboru zodpovědné za úspěšnou organizaci kongresu. Jelikož je Mezinárodní speleologický kongres událostí pořádanou UIS, většina jeho agendy je předem přesně daná a řídí se téměř 20stránkovým manuálem, který UIS pro organizátory vydala, a která na vlastní organizaci také dozírá.

Organizační výbor kongresu sestává v současnosti ze dvou desítek dobrovolníků v čele s Prof. Pavlem Bosákem, který je vědeckým prezidentem kongresu a Zdeňkem Motyčkou, který je předsedou organizačního výboru.

Kongres podpořila řada partnerů, mezi nejvýznamnější patří: Ministerstvo

životního prostředí ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa jeskyní ČR, Geologický ústav AV ČR, Přírodovědecká fakulta UK Praha, Jihomoravský kraj, Město Brno.

Financování kongresu bude zajištěno z účastnických poplatků a za laskavého přispění sponzorů, v prvotní fázi také z příspěvků členů organizačního výboru. Členské příspěvky členů organizačního výboru jsou současně pojistkou odpovědnosti za dokončení úkolů, k jejichž dobrovolnému plnění se členové sdružení dlouhodobě zavázali. Kongres není pořádán za účelem podnikání, jeho rozpočet je koncipován jako vyrovnaný, případný přebytek bude využit pro financování činnosti České speleologické společnosti. Členové organizačního výboru a členové občanského sdružení nepobírají za přípravu kongresu žádné finanční odměny.

Jak bude kongres probíhat?

Mottem kongresu je „where history meets future“ (kde se historie setkává s budoucností) a je inspirováno celou řadou významných výročí, která si budeme v roce 2013 připomínat a která symbolicky kontrastují s nejnovějšími objevy a vědeckými poznatky, které budou na kongresu prezentovány:

860 let od udělení městských práv Brnu Václavem I. (1243),

290 let od prvního sestupu do propasti Macocha (1723),

60 let od 1. mezinárodního speleologického kongresu v Paříži (1953),

40 let od jediného Mezinárodního speleologického kongresu v ČR (1973).

Samotný kongres bude tradičně pořádán od neděle do neděle a v jeho průběhu odezní stovky přednášek v rámci jednotlivých sympozií či sekcí, věnovaných vždy příslušnému vědnímu oboru, nebo specifické speleologické činnosti.

Důležitým momentem kongresu bude Valná hromada Mezinárodní speleologické unie (UIS). Proběhne zasedání delegátů členských zemí a volba nových představitelů UIS na další čtyřleté období. Odborný program kromě přednášek zahrnuje také nejrůznější setkání, workshopy a diskuzní fóra. Zvláštní částí jsou také tzv. „Salons“, tedy soutěžní přehlídky nejlepších světových filmů, fotografií, map, nebo např. uměleckých děl souvisejících se speleologií. V rámci doprovodného programu počítáme také se soutěží ve speleologických dovednostech a celou řadou dalších kulturních a společenských akcí.

Významnou součástí každého kongresu jsou terénní exkurze a kempy, které probíhají již týden před kongresem a také týden po kongresu. V našem případě budou zahrnovat nabídku všech našich nejdůležitějších krasových oblastí a jeskyní, doplněnou o exkurze do vybraných krasových oblastí celé střední Evropy.

Kongresu se tradičně zúčastňují také rodinní příslušníci s mnohdy početnými rodinami, pro které bude připraven program s využitím bohaté a rozmanité nabídky historických, kulturních či přírodních zajímavostí Brna a blízkého okolí.

Organizace kongresu v České republice skýtá jedinečnou možnost pro prezentaci naší speleologie, našich jeskyní a výsledků naší práce. Proto chceme

věnovat značný prostor prezentaci České speleologické společnosti jako celku, ale i prezentaci jednotlivých ZO. Předpokládáme však také Vaši aktivní účast na kongresu formou přednášky, filmu, prezentací mapové dokumentace nebo i jen jedinou fotografií, zaslanou do soutěže.

Jak mohu pomoci při organizaci kongresu?

Úspěšně uspořádat akci takového rozsahu není v silách několika členů organizačního výboru, kteří v současné době zajišťují většinu stěžejních agend. Bez pomoci a spolupráce desítek dalších dobrovolníků se však neobejdou. Proto každý, kdo chce přiložit ruku k dílu, je vítán. Nezáleží na tom, zda si vezme na starost agendu, či pomůže jen s jedinou exkurzí.

V případě agendy pomoc obnáší více než dvouletou systematickou práci, předpokládající kromě obrovské porce entuziasmu také časovou flexibilitu, zodpovědnost a komunikativní úroveň angličtiny. Pomoc s exkurzemi bude zajímavější zejména pro skupiny a jednotlivce, kteří spravují významné lokality vhodné pro exkurze. Spolupráce na organizaci exkurzí pro ICS bude záležitostí maximálně několika dnů v době konání kongresu a dá se zvládnout i se základními znalostmi jakéhokoliv světového jazyka.

Sama jazyková gramotnost není nezbytným předpokladem úspěšné organizace kongresu. V roce 1973 v Olomouci byla vzhledem k době jazyková vybavenost téměř nulová a přesto na kongres dodnes pamětníci vzpomínají jako na velmi podařený!

Pokud byste rádi pomohli, měli zájem o další podrobnosti, např. o neobsazených agendách, kontaktujte mne prosím na z.motycka@mediform.cz. Rád se Vám budu věnovat.

Na závěr mi dovolu, abych se s Vámi podělil o pár osobních postřehů, které mne významně ovlivnily v mém rozhodnutí pustit se do organizování takové obří akce.

1. Každá jeskyně, každý objev, každá práce si zaslouží být prezentována! Není pravda, že objev malé jeskyně nikoho nezajímá. Byl jsem několikrát svědkem prezentací o takových jeskyních před nabitými auditorii na různých světových akcích!
2. Téměř všude na světě jsou jeskyňáři a zkoumají jeskyně ze stejných

důvodů jako my. A tudíž si s nimi vždy budeme mít co říci, byť i za pomoci „rukou a nohou“!

3. Pojem „světoznámá propast Macocha“ dnes bohužel většinou speleologické veřejnosti nic neříká, dnes jsou jiné světoznámé lokality. Nechceme přece, aby se zapomnělo, že v Moravském krasu se psaly dějiny světové speleologie. Proto musíme tyto skutečnosti neustále připomínat a využít k tomu každou vhodnou příležitost!

Ačkoliv bych mohl ve výčtu pokračovat, domnívám se, že si mnozí z Vás najdou své vlastní osobní důvody, proč přiložit ruku k dílu. Nebo prostě jen budou chtít být u toho, když se speleologický svět v červenci 2013 sejde v Brně!

16th INTERNATIONAL CONGRESS OF SPELEOLOGY

WHERE HISTORY MEETS FUTURE

DOMÁCÍ LOKALITY

Voda, kde jsme ji nečekali

Ladislav Pecka Smrták (ZO 1-02 Tetín)

Druhého srpna v roce 2009 vylzáme z Propásky, a hele. Venku tma, copak jsme kopali tak dlouho? Ne, kopali jsme jako obvykle, ale venku boží dopuštění. Vylzáme na začátku bouřky. Začíná pršet, co pršet, lije. Na hraně vodopádu hučí vodní tok. Petr Nakládá odhaduje průtok tak na 300 vteřinových litrů. Ve vodní mlze je slyšet, jak kameny unášené vodou narážejí o sebe a skalní koryto. V tom se spouští další vodopád a to těsně vedle nás, ze stěny nad vchodem do Propásky. Voda teče rovnou do vstupní chodby. Stojíme v pozoru u skalní stěny. Kdo přijel autem, parkuje nahore nad vodopádem u potoka vedle čističky. Ivan, který pracuje u O₂, říká: „Dávejte bacha, za chvíli poplujou bublinky a budu bez práce“. Stojí mu u čističky služební auto. V tom slyšíme rachot plechu. Naštěstí to není auto, jen spodek od sprchového koutu. To víte, klasický úklid na dvo rokle, však voda si to odnese. Do půlhodiny je konec, na hraně vodopádu utichá rachot, voda opadá.

Rok 2011, dvacátýtřetí červenec. Do propásky jdeme tentokrát ve dvou, jen já s Petrem. Hned ve vchodu nám upadá spodní čelist ke hrudnímu koši. Hledíme na něco, co jsme tady ještě nezažili, já tedy od roku 77, kdy jsem tady začal jeskyňřit (rozuměj přemísťovat usazeniny ze skalních dutin pod otevřené nebe). Vstupní prostora byla nedávno zaplavena vodou do výše cca 1,30 m. Prolézám po mazlavém blátě, odemykám mříž. Voda v ní dosahovala jen pár centimetrů pod zámek. Dál se ukazuje, že voda si našla cestu do kanálku, vedoucího vlevo asi 1,5 m před šachtou Slepá vášeň. V dalších částech jeskyně je všechno jako obvykle, nikde stopy po větší vodě. Jen nás napadá, že v případě takovýchto srážek v době naší přítomnosti uvnitř jeskyně budeme díru opouštět českokrasově netradičně a sice sifonem.

Pan A. Šebek z Tetína pracoval jako vedoucí farmy Státního statku. V době jeho působení měřil srážky jako součást

pracovních povinností. Měří je i nyní, jako důchodce. Naměřené srážky dne 2. 8. 2009 byly ve výši 31 mm. Během července 2011 spadlo 218 mm, největší srážky spadly 20. 7. ve třech vlnách 17,17 a 37,5 mm, celkem tedy 71,5 mm. Během odpolední největší bouřky byl v tetínské rokli Karel Žák. Dle jeho pozorování teklo přes hranu vodopádu půl kubíku za vteřinu, tedy podle odhadu přibližně stejné množství jako v srpnu 2009 (rozdíl ve vzhledu povodňové vlny 0,3 a 0,5 m³/s je v rokli minimální).

Naměřené srážky a pozorování povodňových vln v dolní části tetínské rokly by měly být jakýmsi tématem do diskuze nad otázkou, co se v dolní části rokly pod vodopádem (v lomu Pod hradem) odehraje při větších srážkách, pokud se budou opakovat srážkové poměry z roku 1890 či 2002. Lom nyní připomíná džungli, dolní polovina je v době vegetace téměř neprůchodná.

Dále podotýkám, že v roce 1890 voda z rokly narušila drážní těleso. Odpovědí na tento stav bylo udělení *Povolení k regulaci bystřiny Tetínské pro Společnost na výrobu cementu a vápna v Králově Dvoře*, které udělilo v roce 1891 okresní hejtmanský (Okresní archiv v Berouně).

Vzhledem k dalším souvislostem, které se týkají naší zatím omezené znalosti podzemí pod Tetínem (články Petra Nakládala Co nám to teče pod Tetínem I a II ve Speleu č. 39 a 41, zpráva K. Žáka a kol. v Českém krasu 2004), se naskytá otázka, nebylo-li by třeba začít měřit hladiny podzemních vod v Nové jeskyni na Damilu, ve Slepé vášni v Tetínské

propáste a v Tetínském vývěru pravidelně, alespoň po nějaké delší časové období. Aby i orgány státní správy, zodpovědné za provoz státních drah, nemusely opakovat nadpis tohoto článku „vodu jsme tady opět nečekaly“.

PSEUDOKRAS A HISTORICKÉ PODZEMÍ

Pekelská jeskyně

Radko Tásler (ZO 5-02 Albeřice)

Co je to jeskyně? Definicí se zabývala řada autorů a diskuze budou věčné. V klasických krasových oblastech bude rozhodující velikostní měřítko, ale u „pseudokrasu“ je to problém. Plně chápu Marka Audyho, který suťové jeskyně považuje za „pseudodíry“, protože kdyby začal prolézat blokovou suť na Chimantě, na dně džunglí porostlých megadepresí, asi by se délky nikdy nedopočítal, o soutěskách a kaňonech ani nemluvě. Pro mne je suťová jeskyně taky trochu problematická, protože nejdřív byl prostor a potom se na to nasypaly balvany. Jako geolog se na to dívám jako na blokovou suť s intergranulárními dutinami průleznými pro člověka, ale dokumentace je ze speleologického hlediska velice užitečná a cenná. V „modré“ jeskynní knize Jardy Hromase jsem našel suťové jeskyně a rozsedlinové propasti v pískovcích Teplických skal, ale marně jsem se pokoušel nalistovat jeskyně v podkrkonošském permokarbonu, přestože jsou publikovány v odborné literatuře. Jsou

to jeskyně sice malé, ale s jasně definovaným stropem i stěnami v hornině – ve slepencích. Stručnou informací se to pokusím doplnit.

Východní část podkrkonošského permu na Trutnovsku buduje trutnovské souvrství, jehož 60–100 m mocnou polohu tvoří slepence a vzhledem k větší odolnosti vůči větrání vytváří výrazné hřbety Vlčických a Zámeckých skal. Nalezneme zde množství skalních forem reliéfu od mikroforem až po skalní stěny 30 m vysoké. Dokonce na vrchu Kamená je vyvinuté malé skalní město a ze speleologického hlediska stojí za pozornost jeskyně. Celou oblast odborně zpracoval V. Pilous (1990) a proto upozorním pouze na nejvýznamnější jeskyně.

Velká Pekelská jeskyně leží ve strmém východním (levém) svahu údolí klesajícím přímo od vrcholové kóty Pekelského vrchu (583 m). Ani vzhledem k velkému vchodu ji není snadné nalézt v množství svahových skalek. Ale přímo na částečně zarostlé lesní cestě vedené

ve svahu pod jeskyní je nyní umístěna cedule s informací o jeskyni. Nejkratší přístup je od rekreačního střediska Peklo přímo vzhůru údolím. Cedule je tak po 500 m od hospody.

Jeskyně sestává ze dvou dómovitých prostor s prostornými vchody, které celý interiér jeskyně dokonale osvětlují.

Délka jeskyně je okolo 15 m. Jeskyně vznikla kombinací mechanického větrání a pravděpodobně krasového procesu, protože horniny obsahují vápnitý tmel. Podrobnější studium zde však nikdo neprováděl. Dochází k recentnímu (nedávnému) odlamování stropních desek podle vrstevních ploch 250/170 a zvětrávání

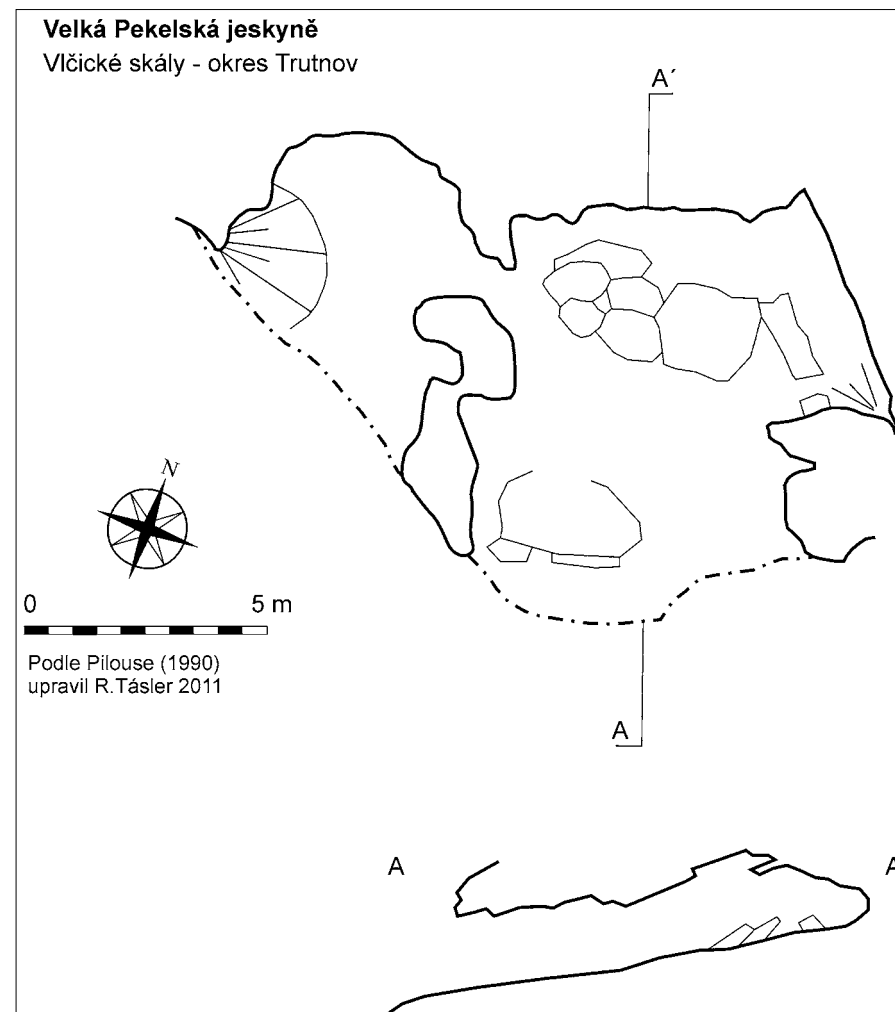

Foto 1 a 2 Velká Pekelská jeskyně (Foto R. Tásler)

podél pukliny cca 10/85. Podle morfologie skalek je jisté, že jeskyně musela být větší a došlo k prořícení. Počvu tvoří buď skalní dno, odlomené desky nebo akumulace autochtonních zvětralin. Hojně lze nalézt i bradavičnaté sintry.

Další drobné jeskyně, již zdaleka menší než je Pekelská, lze nalézt v celém hřbetu Vlčických skal a jednu z nich přímo na hrádku Břečtej, kde ovšem lze předpokládat antropogenní úpravy. Detailní popis všech jeskyněk a převisů naleznete v níže uvedené literatuře. Pekelská jeskyně a celý Vlčický hřbet rozhodně stojí za výlet. Můžete se zde toulat po lesích mezi skalami celé hodiny bez jakéhokoli omezení a nepotkáte živáčka.

Doporučená literatura:

- Čepek L. a kol. (1963): Vysvětlivky k přehledné geologické mapě ČSSR 1 : 200 000, list Hradec Králové. 202 str. ÚÚG Praha.
- Pilous V. (1990): Tvary zvětrávání a odnosu Vlčických a Zámeckých skal u Trutnova. –Opera Corcontica 27: 5–46. KRNAP. Vrchlabí.
- Tásler R. a kol. (1979): Geologie české části vnitrosudetské pánve. 292 str. ÚÚG, Praha.
- Tásler R. a kol. (1990): Geologická mapa ČR, list 03-42 Trutnov. ÚÚG, Praha.

ZAHRANIČNÍ AKCE

Jeskyně upravené na vojenské podzemní objekty (jihozápadní Kras, Slovinsko)

Michal „Cimbál“ Hejna (ZO 1-02 Tetín)
michal.hejna@post.cz

Problém terminologie (místo nudného úvodu jiná nudná stať)

Již deset let se skupina českých jeskyňářů napříč základními organizacemi (Tetín, Vratíkov aj. – řazeno dle abecedy, nikoli významu) podílí v úzké spolupráci s Jamárským klubem Temnica na dokumentaci (nejen) krasových jevů na území obcí Kostanjevica-Miren v jz. části slovinského Krasu.

Díky tomu, že touto oblastí procházela za 1. světové války Sočská fronta, setkáváme se zde kromě jeskyní a propastí i s četným vojenským podzemím. Pro podzemní vojenské objekty používají Slovinci výraz „kaverny“ (ústní informace, Močnik 2005 aj.). Vzhledem k tomu, že slovo „kaverna“ čeština zná, a to pod stejným významem, začali jsme tento termín pracovní užívat i my, i když to z jazykového hlediska není úplně čisté.

Na jedné straně tu tedy stojí přírodní dutiny – jeskyně (slovinsky jamy), na

druhé straně uměle vytvořené prostory – kaverny. Mezi nimi ovšem leží ještě zcela specifický druh podzemí – jeskyně přeměněné na kaverny. Je zajímavé, že slovinština pro tento typ dutin nemá označení. Pokud převažuje lidský činitel, jedná se o „kavernu“, pokud si jeskyně aspoň částečně ponechává přírodní charakter, zůstává „jamou“ (pro představu, v tomto případě se jedná přibližně o stejný stav jako u většiny českých zpřístupněných jeskyní, tzn., že velké přírodní prostory jsou propojeny štolami). S tím jsme se nechtěli spokojit a pro zpřesnění informací jsme pro tento typ dutin hledali vhodný termín. Nakonec jsme zvolili, po dohodě s našimi slovinskými kolegy, poněkud krkolomný výraz „kavernojamy“. (Tento výraz sice připomíná proslulého prasopsa, leč pro vystihnoutí problému se zdá být příhodný. Bohužel, v češtině již takový význam nedává, neboť kaverna je označením dutiny a z logiky věci je tedy každá jeskyně zároveň

kavernou. Protože nelze najít jednoslovný český výraz, budu se dále v textu držet výrazu kavernojama.)

1. světová válka (Petrbok vs. Petr Bock)

Na Sočské frontě probíhala klasická zákopová válka, kdy se čas mezi jednotlivými bitvami (kterých bylo na Sočské frontě celkem dvanáct) trávil hlavně budováním pozic i vzájemným ostřelováním nejrůznějšími typy granátů. Pod největší palbou se rakousko-uherské pozice ocitaly vždy před zahájením ofenziv (zde stojí mimo jiné za zmínku 70hodinové bombardování před 3. sočskou bitvou či nálet na Vojšičici z 24. května 1917, kdy 20 italských letadel shodilo na okolí této vesničky přes 2,5 tuny výbušnin). Jediným účinným úkrytem před bombardováním bylo podzemí. Na Krasu proto působil speciální oddíl pod vedením generála Kuchinky, který měl za úkol budovat obranná zařízení, mimo jiné i kaverny. Tento oddíl měl celkem 18 500 mužů, z nichž většinu tvořili ruští zajatci.

Jednou ze součástí tohoto oddílu byla i 500členná speciální jednotka, která měla za úkol vyhledávat, prozkoumávat a případně upravovat jeskyně pro vojenské účely. Tak jako je pro Český kras jeskyňářskou legendou Jaroslav Petrbock, pro slovinský Kras je jeho obdobou Alois Petr Bock, který byl také postaven do čela této speciální jednotky. Velení rakousko-uherské armády vycházelo z jednoduché logické úvahy – když už je nutné vytvořit pro armádu podzemní úkryty, proč pro tyto účely nevyužít jeskyně. Úprava a rozšiřování jeskyní jsou

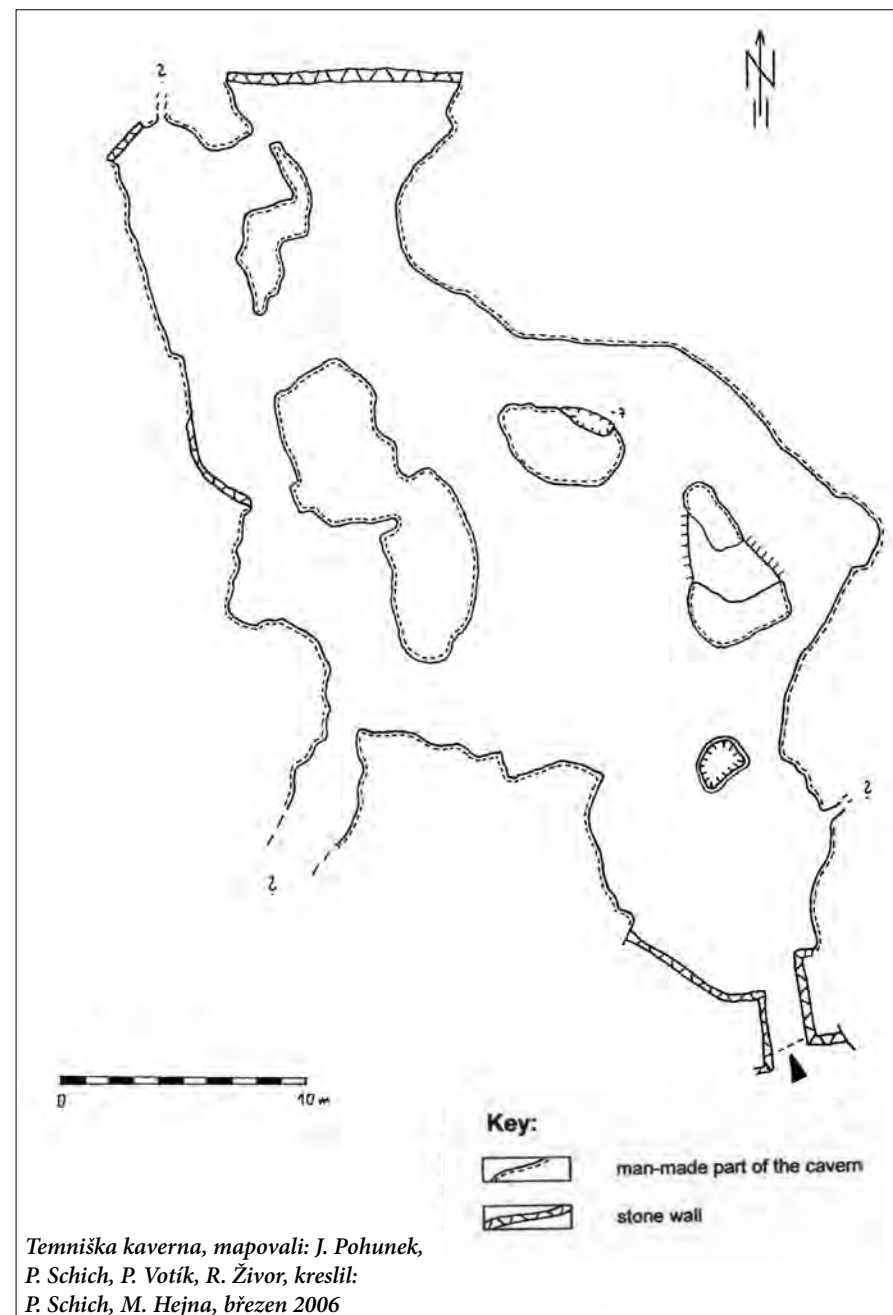
rychlejší a méně ekonomicky náročné, než ražení chodeb v rostlé skále, nehledě na to, že hornickým způsobem bylo téměř nemožné vyrazit komory pro úkryt několika set vojáků, jak se to povedlo u některých jeskyní (viz dále).

Během doby své působnosti se podařilo Petru Bockovi a jeho lidem upravit pro nejrůznější vojenské účely více než sto jeskyní. Díky jejich úsilí bylo v těchto jeskyních vybudováno zázemí pro 2 059 vojáků s tím, že v případě nouze by zde mohlo najít úkryt dalších 1 156 vojáků.

Problémy s dokumentací

„Kavernojama“ je tedy definována jako umělá kaverna s místními výskyty přírodních dutin či jejich pozůstatků. Otázkou zůstávají hranice mezi jeskyní, kavernojama a kavernou. Je kaverna s jedním krasovým komínkem ještě stále kavernou nebo už „kavernojama“? A jeskyni s rozšířeným vchodem je možné považovat za „kavernojamu“, nebo se jedná o tak nepatrný zásah, že zůstává jeskyní (ostatně takovým úpravám se nevyhnuly leckteré proloupané jeskyně i u nás, o zpřístupněných ani nemluvě). Stejně jako u určení barvy či zrnitosti u vápence i zde rozhoduje pouze subjektivní pocit dokumentátora.

Menší problém se vyskytl u mapování. Pro kresbu map využíváme oficiální značky UIS. Bohužel tyto značky jsou nedostačující. Pokud mapujete jeskyni, je vše bez problémů. Pokud mapujete kavernu, každý si přečte, že se jedná o kavernu a je mu jasné, že jde o umělé podzemí. Ale co když se sejde přírodní a umělé podzemí dohromady? Pokud napíšu, že se jedná o mapu „kavernojamy“,

Temniška kaverna, mapovali: J. Pohunek, P. Schich, P. Votík, R. Živor, kreslil: P. Schich, M. Hejna, březen 2006

měl bych v ní rozlišit i umělé a přírodní části. A nejde jen o stěny. Vápencem sám o sobě je sice poměrně stabilní, ale kras je kras, a tak byla místy nutná betonová, zděná či jen na sucho skládaná kamenná výztuž. Podlahy byly nejčastěji vysypány vápencovou drť, které bylo po trhacích pracích dostatek, ale setkáváme se i s betonovou podlahou a schody. Proto byly do UIS implementovány některé značky publikované v knize Základy speleologického mapování, které jsou u každé mapy uvedeny ve vysvětlivkách.

Nejvýznamnější „kavernojamy“

Přestože se Bockovu oddílů podařilo upravit více než sto jeskyní, výrazně nad ostatními ční pět kavernojam. Jedná se o muniční sklad, Krompirjevu jamu, Klobasju jamu, Lojzovu jamu a Ruskou jamu.

Muniční sklad (Munitionshöhle)

Jedná se o kavernojamu ležící zhruba uprostřed cesty mezi Temnicí a Vojščicí a jak její název napovídá, sloužila původně jako sklad munice. Z toho důvodu do ní byla zavedena vlečka z vojenské železniční tratě z Dutovlje do Kostanjevice. Do muničního skladu byla dokonce zavedena i voda z vojenského vodovodu. Na podzim 1916 se frontová linie přesunula blíže ke Kostanjevici a z bezpečnostních důvodů byl muniční sklad přesunut hlouběji do zázemí. Vlečka byla demontována a bývalý muniční sklad byl přeměněn na podzemní kasárna. Do těch se pohodlně vešlo 10 oficírů a 480 vojáků, v případě potřeby se vměstnalo ještě dalších 260, takže maximální kapacita dosahovala 740 vojáků.

Muniční sklad je dnes pod jmény Pečina při jamah a Temniška kaverna veden v slovinském registru jeskyní (kataster jam JZS) pod čísly 6955, resp. 6957. Pečina při jamah je dlouhá 37 m, má dva vchody a jedná se o čistou kavernu bez přírodních částí.

Temniška kaverna dosahuje délky 130 m při převýšení 20 m. Má tři vchody a je tvořena sítí chodeb vysokých až 7 m a širokých až 5 m a vznikla rozšířením původní jeskyně. Svůj přírodní charakter si místy zachovala ve stropní části a dále zde zůstala 7 m hluboká propáskta a 5 m dlouhá chodba procházející napříč jedním z pilířů.

Krompirjeva jama (Kartoffelhöhle)

Krompirjeva jama leží poblíž Temnice asi 200 m od Muničního skladu. Jedná se o poměrně rozlehlou jeskynní prostor o rozměrech 27 × 21 × 6,5 m. Ta byla původně otevřená pouze 6 m dlouhým komínem a přístup byl možný pouze po laně. Z tohoto důvodu byla Krompirjeva jama ideálním skladištěm proviantu, hlavně brambor, které ji daly i jméno (Krompirjeva jama = bramborová jeskyně).

V zimním období na přelomu let 1916–1917 byl do jeskyně vyražen boční vchod a Krompirjeva jama byla přeměněna v podzemní kasárna. V těch byl vybudován úkryt pro 8 oficírů se sluhy, tři až čtyřpatrové postele pro 500 vojáků. Původní stropní vchod byl osazen periskopem, kterým bylo možné sledovat dění v Krasu. Dále se zde nacházela telefonní centrála, kuchyně, vodní rezervoár, sklad střeliva, velitelská místnost a sanitární zařízení.

Krompirjeva jama je vedena v slovinském registru jeskyní (kataster jam JZS) pod číslem 6956. Původní jeskyně si samozřejmě vyžádala určité úpravy, sestávající hlavně z úpravy a vyrovnání (a samozřejmě zvýšení) dna, ke kterým byla využita vápencová drť. Celková délka Krompirjevy jamy dnes činí 69 m při převýšení 20 m. Kromě vstupní chodby a prostorného domu se na délce jeskyně podílí i další, 14 m dlouhá klesající a silně zasucená prostora s pěknou, i když dost poničenou krápníkovou výzdobou. U stěn jsou znatelné náznaky dalších chodeb, ovšem není možné s přesností říct, jestli měla Krompirjeva jama před svou úpravou nějaké další volné prostory.

Novinky z podvodní říše

Dan Hutňan

Expedice Sardinie 2011

Tým speleopotápěčů, vedený Danem Hutňanem, úspěšně ukončil expedici Sardinie 2011. V jejím průběhu dosáhli Radek Husák a Honza Žilina ve střední větvi jeskyně Bue Marino bez vynoření vzdálenosti 3 970 m. Za 5,5 hodiny překonali pod vodou vzdálenost téměř 8 km. Ve stejné větvi jeskynního systému další členové expedičního týmu objevili a zmapovali 700 m suchých prostor. Jejich začátek je 2 750 m od vstupu.

Dan Hutňan, Martin Honeš, Pavel Strnad a Karol Kýška pak za gigantickým

Ke zbylým třem „kavernojamám“ se vrátíme někdy v budoucnosti, až dojde k jejich přeměření a přemapování z hlediska požadavků SJZ na dokumentaci jeskyní.

Použitá literatura:

Hejna M., Schich P., Živor R. (2008): Podzemní jevy v okolí Temnice (Slovinsko, Kras, pracovní oblast Komen 25) – *Speleofórum*, 27: 88–91.

Hromas J., Weigel J. (1997): *Základy speleologického mapování* – Knihovna České speleologické společnosti, sv. 33. Praha.

Močnik M. (2005): *Komenski Kras 1914–1918* – Karantanija, Ljubljana.

Fotografie z kavernojam naleznete na 3. straně obálky.

(630 m dlouhým a 30 m hlubokým) Hasenmayerovým sifonem v Ramo Sud objevili dalších 400 a zmapovali 1 200 m chodeb. Všichni členové expedice – Dan Hutňan, Radek Husák, Honza Žilina, Martin Honeš, Radek Teichmann, Šárka Štěpánová, Pavel Strnad, Jan Špalek, Karol Kýška, Ulf Czastka, Ondřej Zajíc a Pavel Pípa odvedli kus práce při exploraci i transportech materiálu k sifonům i skrze ně. Jeskynní systém Bue Marino dosáhl délky 22 km.

Podrobnější informace naleznete na www.speleoquanaut.cz

Demänovská dolina

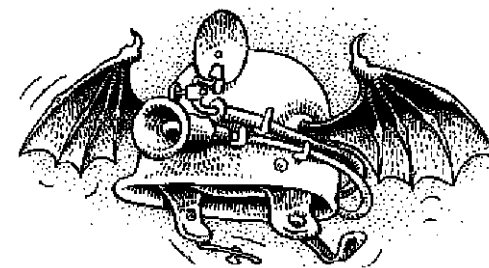
22.10. proplavali Radek Husák a Dan Hutňan 75 m dlouhý sifon ze Žikešova domu v Pusté jeskyni. Ta je součástí systému Demänovských jeskyní. Za sifonem s jednou nepříjemnou restrikcí

objevili 100 m dlouhou chodbu, končící neprůlezným závalem. Na transportu materiálu k sifonu a zpátky na povrch se podíleli slovenští jeskyňáři pod vedením Jana Dzúra.

Jeskyně Bue Marino (Foto R. Husák)

KRÁTKÉ A JINÉ ZPRÁVY

Setkání speleologů v Srbsku

Jan Otava, Lukáš Falteisek

Tradiční Setkání speleologů v Českém krasu hostila ve dnech 30. září – 2. října středočeská obec Srbsko, podobně jako vloni. Organizátoři ze Speleologického klubu Praha (ZO ČSS 1-06) v úvodu předali symbolický horký brambor pořadatelského snažení kolegům z Týnčanského krasu, kteří budou Setkání pořádat v roce 2012.

Setkání si i letos udrželo programovou skladbu, která se osvědčila minulý rok. Pátek byl vyhrazen příjezdu účastníků a neformální zábavě, kterou zpestřilo promítání archivních i soudobých dokumentárních filmů s jeskyňářskou tematikou v režii Karla Ryšánka. Společenskou část Setkání také část účastníků považovala za hlavní bod programu.

Během sobotního dopoledne bylo možno zúčastnit se některé z exkurzí na lokalitách v Českém krasu, případně si vyzkoušet jízdu na tyrolském traverzu v lomu Na Chlumu. Po patnácté hodině odpolední pak začal programový blok konference Výzkum v podzemí pod vedením Lukáše Falteiska z Přírodovědecké fakulty UK a Karla Roubíka

z Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT.

Konference byla letos pojata poněkud odborněji než v minulém roce. V první polovině proto zazněly přednášky od pozvaných odborníků. O stratigrafii jeskynních výplní a také o syndromu bílého nosu netopýrů mluvil prof. Ivan Horáček, o pravěkém osídlení Českého krasu dr. Daniel Stolz, nechyběla ani antropologie, geomikrobiologie a další témata. Druhá, ale nikoliv méně důležitá, polovina konference pak byla věnována objevům v Petzoldově lomu, v jeskyni Panama, v systému Bue Marino na Sardinii i jinde. Atmosféru odlehčil kolega Surikata svým fundovaným pojednáním s praktickou ukázkou o výběru vhodných figurantů pro fotografování v podzemí. Celkově jsme slyšeli 11 přednášek, některé další pak byly prezentovány na nástěnkách v sále.

Prostor po přednáškách patřil vyhlášení vítězů druhého ročníku soutěže Czech Speleo Photo. „V letošním roce se sešlo celkem 87 soutěžních fotografií od 14 různých autorů, což je na tak

Členové poroty Ivo Fišer, Soňa Karbusická, Zdeněk Motyčka

specifický žánr, jakým je speleologická fotografie, velmi dobrý výsledek. Ve srovnání s minulým ročníkem jsme zaznamenali významný nárůst kvality přihlášených snímků a také kreativnější uchopení fotografovaného tématu,“ uvedl předseda poroty Zdeněk Motyčka.

V porotě letos kromě Zdenála zasedla také Soňa Karbusická, šéfredaktorka časopisu Československá fotografie (ČSF) a Ivo Fišer, který porotě předsedal během prvního ročníku. Vítěze Ceny diváků určili hlasováním návštěvníci Setkání a Cenu ZO ČSOP Nyctalus udělila předsedkyně sdružení Dagmar Zieglerová. Podrobné výsledky a vítězné fotografie naleznete na webu www.czechspeleophoto.cz. Autoři vítězných snímků si letos kromě tradičních publikací ČSS a poukázek společnosti Fotoškoda odnesli nově také nejnovější čelovky

značky Fénix, které poskytla firma Kronium, a další drobné ceny, které dodala redakce ČSF.

A jak to bude příští rok? Účastníci Setkání speleologů v Týněnském krasu se mohou těšit na novinky z dílny místních pořadatelů a jistě dojde i na zajímavé exkurze. O konferenci ani o fotosoutěž však nepřijdou – ve spolupráci se Speleoklubem Týnčany (ZO 1-08) se na těchto bodech programu budou nadále podílet i členové Speleologického klubu Praha.

Pozn. red.: Oceněné fotografie naleznete v tomto a příštím čísle Spelea.

CZECH SPELEO PHOTO 2011 – VÝSLEDKOVÁ LISTINA		
Kategorie A – Krasová fotografie		
1. místo:	Igor Harna: „Bárova jeskyně – Hodař“	(č. 74)
2. místo:	Pavol Kočiš: „Cez vodu“	(č. 4)
3. místo:	Martin Majer: „Obří dóm v jeskyni Martina“	(č. 86)
Kategorie B – Montanistika a historické podzemí		
1. místo:	Radko Tásler: „Když v podzemí prší“	(č. 41)
2. místo:	Laco Lahoda: „To bude hluboký“	(č. 63)
3. místo:	Lukáš Falteisek: „Kulový blesk“	(č. 46)
Kategorie C – Speleologický portrét, akt a glamour		
1. místo:	Pavol Kočiš: „Prieskum“	(č. 5)
2. místo:	Laco Lahoda: „Sestup“	(č. 58)
3. místo:	nebylo uděleno	
Cena diváků		
1. místo:	Vlastislav Káňa: „Tři grácie“	(č. 065)
2. místo:	Igor Harna: „Býčí skála“	(č. 073)
3. místo:	Jaroslav Šanda: „Rudické ledobraní“	(č. 070)
Zvláštní ocenění poroty		
	Libor Láník: „Duch Amatérské jeskyně“	(č. 15)
Cena ZO ČSOP Nyctalus		
	Jindra Dvořáček: „Speleoalpinistický bivak“	(č. 7)
Složení poroty:		
	Zdeněk Motyčka	
	Soňa Karbusická	
	Ivo Fišer	
Cena ZO ČSOP Nyctalus:		
	Dagmar Zieglerová	
V Srbsku, 1. října 2011		

Speleookénko

přehled zpráv a zpráviček z internetových serverů

Jan Kelf Flek

ZO 1-02 Tetín

Letošní badací akce do Slovinska se uskutečnila ve dnech 28. 5.–4. 6. 2011.

Na webu naleznete také vzpomínku na Ladislava Pecku seniora – v průběhu historie speleologické skupiny Tetín se kromě členů, čekatelů i spřátelených kopáčů objevili i lidé, jež skupinu ovlivnili z venku, mimo okruh jeskyňářů.

ZO 1-04 Zlatý kůň

První týden v srpnu proběhl ve znamení akce na Slovensko, tradiční skupinová aktivita „Kýblohra“ byla naplánována na 12.–13. 11, několik členů ZO vyjelo v říjnu na malou poznávací expedici do krasu ve Slovinsku.

ZO 1-05 Geospeleos

46. ročníku Petrbocka memoriálu se zúčastnilo 30 závodících a cca 10 doprovodných účastníků. Počasí se vydařilo – nebyla ani zima ani vedro, prostě ideální počasí pro jízdu na kole po Českém krasu.

ZO 1-06 Speleologický klub Praha

7. ročník Evropské netopýří noci na Chlumu se konal v sobotu 27. 8. 2011, Setkání speleologů v Českém krasu 2011 se konalo ve dnech 30. 9.–2. 10.

ZO 1-11 Barrantien

Uspořádala dvě akce na své tradiční působiště na Dolném vrchu, které byly korunovány nálezem propasti Čmeláci.

Dokončení průzkumu propasti ZO plánuje na příští rok.

ZO 6-01 Býčí skála

Na skupinových stránkách naleznete například následující články a fotografie týkající se lokalit: vysoká pec Františka – Stará huť, jeskyně Jáchymka, Hlinité síně – plavení, natáčení ČT na Býčí skále, netopýři Býčí skály, Proplavaná a Proložená skála a další.

ZO 6-04 Rudice

V pátek 3. června proběhl základní výcvik jednodanové techniky dobrovolných hasičů z obcí Rudice, Olomučany a Habrůvka, 16. 7. se uskutečnil lezecký den pořádaný SZS ČSS stanice Morava pro členskou základnu ČSS i ostatní zájemce.

„Děda Eda“, pan Eduard Šebela, průvodce v muzeu ve větrném mlýně v Rudici, zemřel po těžké nemoci dne 10. 7. 2011 ve věku 85 let. Všichni, kteří jste ho znali a měli ho rádi, mu věnujte tichou vzpomínku.

ZO 6-05 Křtinské údolí

Dne 12. 6. 2011 se ve Výpustku povedlo, poněkud neplánovaně, propojit oba jícny 3. propasti na neočekávaném místě, a to z jižní síňky v hlavním jícnu do stísněného koutku za žebřík bočního jícnu. Podle H. Bocka (který trojku nazýval Velká propast) je její

hloubka 38m, nyní bychom se tedy měli nacházet cca v 18metrové hloubce. K odbornému posouzení a k uložení do sbírkových fondů získal ústav Anthropos zvířecí osteologický materiál vyzdvižený z jeskyně Javorka v Moravském krasu.

ZO 6-11 Královopolská

Další dny otevřených dveří v Ochozské jeskyni se konaly 24. 9. k 55. výročí založení ZO 6-11 a 28. 9. 2011 k svátku sv. Václava.

ZO 6-12 Speleoklub Brno

Členové ZO byli opět neuvěřitelně aktivní. Namátkový výběr z jejich akcí: říjnové badání v Josefovském údolí, několik pracovních akcí na Řičánkově skále, podzimní práce v jeskyních Býčí skála a Barová, týden na Býčině, Sněžný drak a práce ve Staré štole, mapování Netopýrky, prolonační a dokumentační akce v Dómu Ticha, dokumentace pseudo-krasového propadu Větrník.

ZO 6-19 Plánivý

Uskutečnila se již třetí mezinárodní expedice do jeskyně Kačna jama, která je v současné době horkým kandidátem na nejdelší jeskyni Slovinska. Na letošní expedici bude jistě dlouho vzpomínat padesát členů mezinárodního týmu, kteří si v Kačne jamě mnohdy sáhli až na dno svých sil. To, co se podařilo zrealizovat během 19 dní, budí respekt u jeskyňářů nejen ve Slovinsku. Během akce byl natočen dokumentární film Reka exploration 2011.

ZO 6-20 Moravský kras

Pracovala zejména na lokalitě Skleněné

dómy V1, v Rumové sínce, Olovrant proběhlo vytažení starých hadic, kabelů, kyblíků, palet přes Masarykův dóm, byla prolongovaná šterbina v sondě Tobogánu směrem cca JV, kopáno v sondě vedoucí za Chodbu objevitelů.

ZO 6-21 Myotis

V prvním srpnovém týdnu reprezentovali Myotis jeho členové na 52. jaskyniarskom týždni v Tisovci na Slovensku. 3.–4. 9. 2011 se pracovalo v závrtu Agris, členové ZO zde vytěžili několik kyblíků, které postupně s obtížemi transportovali přes celou díru až na povrch.

16. 10. 2011 se opět pracovalo v závrtu Agris s cílem uvolnit cestu vodě v průlezu do zadních koncových částí jeskyně, kde voda již volně odtéká neznámo kam.

ZO 6-22 Devon

Pokračuje v badání na Okrouhlíku a v Propastovitém bludišti. Mimo to se konaly následující akce:

20.–22. 5. 2011 Strážovské vrchy, Mojtínský kras,

1. 6. 2011 testování potápěčské konfigurace 2 × 3l 300 bar,

24.–26. 6. 2011 Expedice Kühlloch,

29. 7.–7. 8. 2011 účast na expedici Kačna jama Reka exploration.

ZO 6-25 Pustý žleb

4. 6.–6. 6. 2011 byl proveden barvicí pokus ve Sloupsko-šošůvských jeskyních. Pokus začal v sobotu ráno vypuštěním barviva do Wankelova jezírka. Následovalo pravidelné odebírání vzorků vody po 12 hodinách na šesti místech v Novém Sloupském koridoru a umístění kapilary

do Jezerní propasti v N. Amatérské jeskyni, protože to byl nejbližší dostupný vývěr Sloupského potoka, neboť už „nul-té“ jezero ve Sloupském koridoru je zaplaveno.

ZO 6-26 Speleohistorický klub

Někteří členové klubu se zúčastnili v sobotu 3. září v Paříži v katakombách oslavy 10. založení tamního speleoklubu E.E.G.C.

ZO 6-28 Babická

Skoro se zdá, že babičtí jezevci jsou letos ještě méně akční, než v minulých sezónách. Ve skutečnosti se od konce zimy odehrávají nejméně dvě akce do měsíce, jen se zápisem o akcích je to trochu slabší. Babičtí skalní duchové napřeli například své úsilí proti vzdorujícímu polosifonu v nejnižší partii Větrné propasti.

ZO 7-01 Orcus Bohumín

Dne 21. 8. 2011 se podařilo proniknout otvorem ve stropě koncové chodby Staré části jeskyně Cyrilka do vertikální rozsedlinové chodby, která byla po svém objeviteli pojmenována Bobkova Špára. Chodba byla zmapována, délka systému dosáhla 520 m.

3. 9. 2011 se v sesuvném území západních svahů Lysé hory podařilo odstraněním suti proniknout do úzké jeskyně, pojmenované Víťa. Jeskyně má délku 18 m a hloubku 6 m. Jeskyně končí neprůlezně v suti. Výše ve svahu byla zmapována malá nevýznamná jeskyně

(délka 10 m, hloubka 3 m), pojmenovaná jako jeskyně Thomas.

Členové ZO Josef Wagner a Pavel Kotrla přednesli na mezinárodní konferenci *Netopyři Sudet* příspěvek shrnující sledování chirofauny na lokalitě Zálužná I.

V sobotu 17. 9. proběhla úprava vstupu jednoho z dolů v Jeseníkách, který slouží jako chráněné zimoviště netopyřů.

ZO 7-03 Javoříčko

Členové ZO 7-03 Javoříčko po jedenácti letech objevili nové pokračování Jeskyně za hájovnou, nacházející se u obce Javoříčko, naproti masivu Špraňku s mnohem známějšími Javoříčskými jeskyněmi. Nové prostory, tvořící menší systém domů, chodeb a propastí, bohatě zdobený krápníky, prodlužují stávající jeskyně o 250 m. Další průzkumy a objevy budou následovat. Gratulujeme!

ZO 7-09 Estavela

Pracuje v Javoříčských jeskyních a mimo jiné také na 3D modelu Javoříčských jeskyní. V této souvislosti je třeba vyzvednout především úsilí Radka Svojanovského, který ve své tvůrčí dílně neustále zpracovává naměřená data. Díky němu se můžeme tedy podívat na 3D model, zahrnující již převážnou část jeskyní.

ZO 7-14 Ludmírov-Štymberek

O prázdninách 2011 započaly práce na bezpečnějším vchodu do jeskyně U koní. Při poslední akci 8. 10. 2011 byl vchod dokončen.

SLOVENSKÁ SPELEOLOGICKÁ SPOLOČNOSŤ dňa 14. apríla 2012 od 9,00 hod. v Dome kultúry vo Svite uskutoční každoročné stretnutie speleológov **SPELEOMÍTING 2012**, na ktorý pozýva všetkých jaskyniarov i priaznivcov jaskyniarstva.

Po otvorení Speleomítingu budú ocenení jaskyniari Slovenskej speleologickej spoločnosti **za významné speleologické aktivity na Slovensku a v zahraničí.**

Budeme sa všetci tešiť na Vaše zaujímavé a kvalitné príspevky do programu Speleomítingu o vašej práci a vašich úspechoch v jaskyniarstve.

POZVÁNKA NA OSLAVU 30.LET SZS

U příležitosti 30. výročí založení SZS pořádá stanice Čechy "Setkání současných a bývalých členů SZS v Českém Krasu".

místo konání : Hostím "U Krobiána"

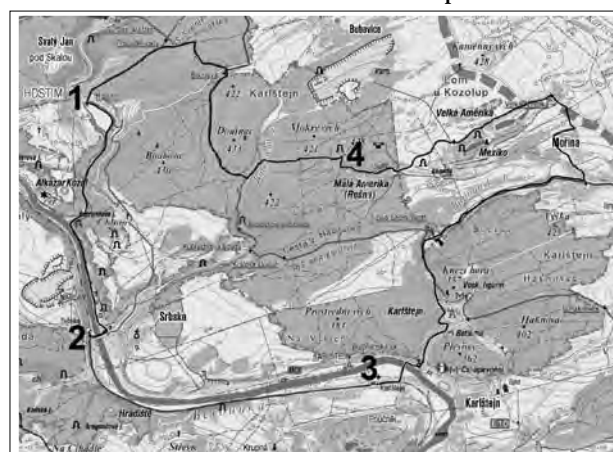
datum : 13 - 15. 1. 2012

PROGRAM :

- pátek podvečer - možný příjezd účastníku, volná zábava, spaní zajištěno ve vlastních spacácích.
- sobota - pro účastníky, kteří přijedou již v pátek odchod z Hostími v 8,50hod směrem na vlak do Srbska. Odtud přesun vlakem do Karlštejna, kde je sraz všech účastníků. Odtud následuje pěší pochod směr Karlštejn, Mořina, Velká Amerika, Mexiko. V oblasti Malé Ameriky bude připraveno pohoštění ve formě vuřtů a svařeného vína. Následovat bude přesun přes Boubovou zpět do hostince "U Krobiána" v Hostími. 17,00hod Hostím - slavnostní proslovy a zdravice 18,30hod Hostím - večeře (guláš, pivo), promítání a volná zábava, spaní zajištěno na sále ve vlastních spacácích
- neděle - ukončení akce

za SZS Mojmir Závíska

Plánek sobotního pochodu 14. 1. 2012

- 1 - Hostím - hostinec "U Krobiánů" 8,50 odchod
- 2 - Srbsko vlak cca 9,40*
- 3 - Karlštejn vlak ± 9,45***h**od **SRAZ ÚČASTNÍKŮ**
- 4 - občerstvení v oblasti Malé Ameriky (vuřty + svařák)

* čas srazu bude ± korigován podle časů příjezdů vlaků ze směru Beroun a Praha dle nového grafikonu platného v lednu 2012.

TROCHA HISTORIE

Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 2., červenec–prosinec 1944

Rudolf Musil

Brno, 18. července 1944

Žádost o sdělení adresy J. Petrbocka. Dne 9. července byl A. Boček ve spodním patru Sloupské jeskyně a mělo dojít opět k incidentu, který velmi podrobně popisuje. Zajímavá je následující zpráva, která se týká jeskyně Kůlny. V době pobytu A. Bočka ve Sloupu došla tam z Prahy nějaká komise, kterou vedl dr. Martini z nějakého německého úřadu. Při rozhovoru mu A. Boček řekl, že se při jakýchkoliv pracích obává zničení celé řady objektů v této jeskyni a zároveň mu vyložil nesmyslnost plánovaného projektu přístupu z jeskyně Nicové k hřebenáčům Otec, Matka a Syn a s postavením mostu k silnici. „Vyžádal si moji adresu.“ A. Boček prosí Vl. Homolu, zda by nemohl zjistit, kdo to vlastně byl a o co se vlastně jednalo.

Prof. K. Absolon se domnívá, že povoláním to byl geolog.

Do speleologické skupiny A. Bočka se přihlašují stále noví členové a zamýšlí se nad tím, co se z toho stane. Je lépe je organizovat, než je nechat divoce pracovat v Krasu. Zdá se, že je to další náznak nutnosti organizovat speleologickou práci, což později vedlo k záměru založit Speleologický klub.

Zpráva učitele Šebely v Lidových novinách o tom, že byla ve Sloupské jeskyni objevena záhadná chodba, o které ve svém rukopisu mluví Nagel, je podle A. Bočka „trochu předčasná.“

Praha, 25. července 1944

„Údaje o J. Petrbockovi Vám nemohu poskytnout, poněvadž s ním již delší dobu nepracuji.“

Zajímavá je odpověď, která se týká pana Martiniho. „Pan Martini je komisařským vedoucím Geologického ústavu pro Čechy a Moravu, snad je v této hodnotě zároveň úředníkem Německého ministerstva pro Protektorát, to Vám však nemohu potvrdit, neboť nejsem obeznámen s vnitřní organizací těchto úřadů. Komise, se kterou pan Martini Moravský kras navštívil, byla složena z příslušníků Rüstungsinspektion a několika zástupců mnichovské speleologické ústředny. Rozhodnutí o osudu Sloupských jeskyní dosud nepadlo.“ Z uvedeného jasně vyplývá, že osud Kůlny a Výpustku se měl týkat i Sloupských jeskyní.

Pokud se týče dotazů ohledně pana J. Brouška sděluje, že s panem Brouškem byla uzavřena dohoda, že se ve svých pracích bude řídit pokyny prof. R. Kettnera, což však nikdy nedodržel. Konservárenskou legitimaci od Památkového úřadu v Praze nikdy nedostal. Je však možné, že nějaké potvrzení dostal od Zemského úřadu v Brně – a teď následuje věta, která opět ukazuje obecně na tehdejší poměry – „neboť minulý měsíc byl přijat zemským vicepresidentem, se kterým se bavil skoro ¾ hodiny“.

Propast na Damilu je na programu našich prací ještě tento měsíc.

Brno, 27. července 1944

A. Boček posílá k nahlédnutí kopii svého snímku tajuplného vodopádu v Nagelově dómu.

Prof. K. Absolon si stěžoval ředitelství Moravského zemského muzea na zákaz prací v Moravském krasu od pana Zlamala a ke svému údivu dostal vyřízení, že o takových opatřeních není nic známé.

Z toho A. Boček usuzuje, že se jednalo pouze o osobní akci pana Zlamala, který zneužil svého postavení v muzeu.

Pak následuje dotaz, zda v článku o vytvoření jeskynních sekcí při odborech KČT v Praze a v Brně je značka Hm jeho značkou. K tomu je douška, zda se již přihlásila blanenská sekce, kterou vede pan stavitel Jalový.

Praha, 31. července 1944

Vl. Homola uvádí adresu J. Petrbocka a dodává, aby se při případné korespondenci nezmiňoval o jeho známosti s ním, poněvadž se rozešli, když mu otevřeně vytknul jeho chování při nálezů mesolitu u Prahy, který učinil kolega Fr. Prošek.

Soukromou adresu pana Maximoviče nemohu sdělit, úřední hlášení je nutné podávat pouze na ministerstvo, kde pracuje. Podání je nutné psát německo-česky. Upozorňuje přitom, že veškerá korespondence prochází rukama komisařského vedoucího, kterým je jakýsi SS-Obersturmbannführer a všechna akta jsou zanášena do protokolů. Stížnosti na pana Zlamala jsou v Praze dobře známé a do Brna byl přímo komisařským vedoucím zaslán přípis, že jednání Moravského zemského muzea odporuje centrálnímu vedení Památkového úřadu a že jde o snahu vymknout se doзору SS-Obersturmbannführera. Dopis zůstal bez odpovědi. „Pokud Vám mohu poradit, nebylo by však dobré hnát celou věc dále.“

Ve Sloupu doopravdy pracuje v tuto dobu prof. R. Kettner. „Pokud s ním budete mluvit, nezmiňujte se prosím, že si spolu dopisujeme. Nejsem nikým a nesnažím se, abych na sebe nějak

upozorňoval. V některých případech by Vám to mohlo spíše uškodit než prospět.“ Zajímavá poznámka, která opět ukazuje na tehdejší složitou situaci.

Bylo ujednáno pravidelné vyměňování pracovních výsledků mezi brněnskou, berounskou a ledečskou jeskynní sekcí, prozatím však tuto úmluvu dodržujeme pouze my. Z Brna nedošlo zatím vůbec nic.

Rozepisuje se obšírněji k charakteristice termínu střední patro. „Podle popisu a plánů mám za to, že tímto názvem označujete patra pouze dle jejich výškového poměru k hornímu resp. spodnímu patru, nikoliv dle jejich geneze. U nás pod pojmem „patro“ rozumíme samostatné pásmo horizontálních chodeb, které proběhlo celým cyklem a má typicky vyvinuté znaky, jako stropní koryta, šterkové nebo hlinité akumulace apod. V tomto smyslu se může o třech patrech mluvit dle dosavadních objevů pouze v okolí Macochy. Ve Sloupě a v Rasovně (nové) dle publikovaného materiálu vystupují pouze dvě typické úrovně.“

Vl. Homola pojedede 15. srpna s prof. R. Kettnerem do Sloupu. Budete-li v této době v Krasu, upustte laskavě od osobního setkání. Jak jsem měl příležitost na vlastní kůži poznat, ví se v Moravském krasu o všem, co tam kdo udělá, i když je to úplně neznámý člověk z druhého konce Čech. Zůstane tam s prof. R. Kettnerem zřejmě až do konce srpna, poněvadž píše, že by se chtěl na zpáteční cestě koncem srpna setkat s A. Bočkem v Brně.

Brno, 6. srpna 1944

Celý dopis je v podstatě věnován chování Jos. Brouška v Moravském krasu a je detailně probírána jeho činnost tamtéž.

Praha, 9. srpna 1944

Archiv Památkového úřadu je již z větší části zabalen a personální stav je pronikavě redukován jako u ústavu válečně nedůležitého. Do Brna přijede dne 14. srpna a po návštěvě několika známých v Žabovřeskách, kde řadu let bydlel, by chtěl navštívit A. Bočka. Zároveň psal Ottovi Ondrouškovi, zda by nemohl být u něho v uvedenou dobu.

Brno, 10. srpna 1944

A. Boček srdečně vítá jeho příjezd do Brna, mimo Otty Ondrouška nebude u něho nikdo jiný „aby respektoval jeho přání.“ Reaguje na jeho charakteristiku jeskynních pater.

Praha, 5. září 1944

Pro dopravní potíže se asi omezí naše činnost v českém krasu. Zájem o naši práci je velký, jeskynní sekce má již 42 členů. Budeme pořádat pravidelné kurzy ze základů geologie a morfologie, tak, aby každý člen mohl začít se samostatnou prací. Vl. Homola se nyní zabývá geologickými poměry okolí Tetína a hydrografií tzv. Tetínského ostrohu, kde se v roce 1942 objevil silný krasový výtok. Čeká na konec války, poněvadž potřebuje začít s výkopem vedle železniční trati.

Brno, 10. října 1944

Dopis je věnován zcizení krápníku tzv. Svícnu. Jedná se o dlouhou historii, která začíná podle A. Bočka již dědem Jos. Brouška, který měl údajně tento krápník ze zadní části Šošůvské jeskyně přenést do Brouškovy síně, kde se o něm mělo tvrdit, že stojí na původním

místě. Krápník se nyní ztratil a za zloděje krápníku byl označen A. Boček a pracovníci jeho skupiny. Byl vyslýchán přes tři hodiny a podobně tomu bylo i u jeskyňářů jeho skupiny, mezi nimi byl i Otta Ondroušek. U nich mělo dokonce dojít podle A. Bočka k fyzickému násilí. Tehdy došlo i k prvnímu velkému konfliktu mezi ing. Vlad. Ondrouškem a jeho bratrem Ottou, který trval až do jejich smrti.

Praha, 13. října 1944

Pan Vl. Homola se rozhodl, že se nebude do moravských záležitostí týkajících se Krasu plést, a zdůvodňuje, co ho k tomu vedlo. Popisuje, jak špatná byla kuchyně v hotelu ve Sloupu, kde bydlel a kdyby byli odkázáni pouze na ni, museli by zemřít hladem. Neochota byla taková, že z návštěvy spodních pater Sloupských jeskyní nemohlo být nic realizováno. Podobně tomu bylo i u jeskyní Šošůvských. Jediného korektního přijetí se mu dostalo v jeskyních Ostrovských (pravděpodobně tím míní Balcarku).

Brno, 15. října 1944

Ing. Vlad. Ondroušek je v této době velmi zaujat jak proti svému bratru, tak i proti prof. K. Absolonovi a jeho synu. Jos. Broušek ztracený Svícen sám našel, a to v tzv. Řečišti u II. vchodu. Nejasná je zpráva, z jakých důvodů byl Otto Ondroušek v této době vězněn. Široce se rozepisuje o leteckých poplaších v Brně a o náletech na jeho okolí.

Praha, 1. listopadu 1944

Celý dopis pojednává o osobním konfliktu A. Bočka s Jos. Brouškem.

Brno, 3. listopadu 1944

A. Boček se znovu rozepisuje o Svícnu. Našel se cca před 3 týdny a o jeho nálezu panuje 5 verzí, které se diametrálně rozcházejí.

Brno, 5. listopadu 1944

Dopisnice týkající se pouze osobního konfliktu A. Bočka s Jos. Brouškem.

Praha, 8. listopadu 1944

Celý dopis se týká osobního konfliktu A. Bočka s Jos. Brouškem.

Brno, 12. listopadu 1944

A. Boček píše, že všichni pánové ze Zemského archivu a z muzea byli pracovní nasazení. Jako příklad uvádí dr. J. Skutila, který pracuje jako nádeník v Královopolské strojárně. Člen jeho jeskyňářské skupiny, pan učitel Šebela, je pak jako nádeník nasazen někde v Čechách.

Praha, 18. listopadu 1944

Jedná se v podstatě o odpověď na poslední dopis a o jeho stanovisko k panu ing. Vl. Ondrouškovi.

Brno, 24. listopadu 1944

Dopisnice psaná zřejmě narychlo tužkou. Popisuje přímý nálet na Brno a velké destrukce, které způsobil. Bočkovi jsou zdraví, ale pan Otto Ondroušek pozbyl vše a zachránil pouze holý život.

Praha, 27. listopadu 1944

Dopis se věnuje publikační činnosti a nesnáším v této době. Vl. Homola má v tisku již přes rok u prof. K. Absolona článek o ledečských jeskyních. Byl by

rád, kdyby vyšel, poněvadž se domnívá, že veškerá publikační činnost bude začátkem nového roku zastavena. V jeskyních prováděli mapovací práce pro Archeologický ústav a pro úřad pro ochranu přírody. Dostanou-li za ně peníze, jak bylo slíbeno, budou moci pořídit pro jeskynní sekci knihovnu a příspěť i pobožce v Berouně, která si při výzkumu zdatně vede. Pro členy jeskynní sekce v Praze jsou pořádány dvakrát týdně (! můj vykřičník) přednášky.

Praha, 27. prosince 1944

Předcházející dopisy chybí, jak vyplývá z toho, že Vl. Homola děkuje za přání k Novému roku. Pokud se týče jejich jeskyňářské práce, začínají se vyskytovat nejrůznější překážky, takže svou činnost budou muset omezit pouze na nejbližší pražské okolí.

Souhrn

Uvedené dopisy jsou pravděpodobně jednou z nejlépe zachovaných nepřerušovaných písemností této doby. I když určitě budou podléhat subjektivním pocitům obou pánů, přesto nám dovolují nahlédnout poměrně dobře do atmosféry tehdejší doby a do určité míry i do tehdejší speleologické práce jak v Českém, tak i v Moravském krasu. Představují jeden z možných pohledů na speleologické poměry v Čechách a na Moravě. I když některé z nich budou jistě jednostranné, přesto je možné z nich dedukovat některé závěry. Důležitost jednotlivých zpráv je velmi různá a jejich závažnost pro speleologii není stejná.

1. Osobní vztahy mezi jednotlivými speleology nebyly v té době

v Moravském krasu nijak dobré. Z dopisů velmi dobře můžeme vyčítat tehdejší atmosféru. Osobní zájmy stály mnohdy na prvním místě a z toho vyplývala i řevnivost a nedostatek vzájemné spolupráce. Detailně tyto osobní vztahy neprobírám. Ty by byly možná zajímavé pouze pro pracovníky v Moravském krasu, pro ostatní by však byly bez praktického významu.

2. Na rozdíl od osobních sporů se v dopisech poměrně málo objevují údaje o konkrétní práci v jeskyních. Do určité míry to souvisí s předcházejícím bodem, že jakékoliv informace o nových výzkumech byly spíše skrývány a zatajovány před ostatními speleology.

3. Zcela odlišná atmosféra panovala v této době u speleologů v Českém krasu. Je možné, že to bylo způsobeno tím, že tyto výzkumy byly zahájeny před krátkou dobou a relativně malým počtem speleologů.

4. V dopisech jsou zachyceny začátky organizování českých speleologů na bázi KČT. První pokus o celostátní sjednocení individuálně pracujících speleologů byl učiněn v Praze a to pod hlavičkou Klubu českých turistů. Krasová sekce Přírodovědeckého klubu v Brně, která byla vedle německé jeskynní sekce (Verein Deutscher Touristen) nejstarším zařízením v českých zemích, neměla nikdy takové ambice. Rozhodující hlavní úlohu sehrál přitom Vl. Homola. Vypracoval pro jeskynní sekci při KČT organizační schéma, velkou úlohu sehrál i prof. R. Kettner a byl

do ní začleněn i Archeologický ústav (dr. Böhm) a vedoucí dr. Maximovič z německého ministerstva.

5. Prvním organizačním vedoucím jeskyňářské práce v Praze a zřejmě i v celých Čechách byl Vl. Homola. Založil jeskynní sekci při KČT a po dlouho dobu ji vedl a zajišťoval náplň její práce. Jak z dopisů vyplývá, byl nejen organizačně schopný, ale nebyl ani v nejmenším konfliktním typem, byl čestný, někdy trochu idealistický a byl ochoten vždy pomoci. Byl nadšeným a zřejmě zapáleným jeskyňářem, který se dlouho domníval, že bude speleologii dělat profesionálně a chtěl se původně dokonce touto profesí žít. Teprve prof. R. Kettner ho z tohoto přesvědčení vyvedl poukázáním na to, že tato činnost ho v žádném případě nemůže uživit.

6. Z dopisů tohoto roku (1944) nevyplývá, proč k celostátní organizaci jeskyňářů pod KČT nikdy nedošlo. Tyto informace by bylo snad možné najít v archivu KČT. Domnívám se, že organizování všech speleologů bylo pravděpodobně odmítnuto některými orgány uvnitř KČT.

7. Není vyloučeno, že tato iniciativa vyvolala podobnou iniciativu i u speleologů z Moravského krasu. Speleologický klub byl založen ihned po skončení války v roce 1945, což znamená, že jednání mezi brněnskými speleology muselo probíhat jistě delší dobu před tímto datem. V dopisech A. Bočka z roku 1944 však není o nich ani nejmenší zmínka.

8. Němci vyvolaný vznik oddělení pro výzkum Krasu v Moravském zemském muzeu byl pouze administrativním počinem. V té době již dříve existující německá speleologická sekce u spolku německých turistů nemohla vykonávat žádnou činnost, poněvadž její členové byli na vojně. Zákaz činnosti pro české amatérské speleology souvisel zřejmě spíše s tím, že německé úřady chtěly přenést do jeskyní Moravského krasu zbrojní výrobu a z důvodu utajení neměli zájem o pohyb jeskyňářů v této oblasti. Nelze však vyloučit, že v podtextu tohoto nařízení byla i snaha pana Zlamala odstranit do budoucna jakoukoliv konkurenci českých speleologů.

Moravský kras, můj osud, 4. část

Hugo Havel

Vážení a milí čtenáři Spelea, kolegové jeskyňáři. V posledních třech číslech Spelea (55, 56 a 57) jsem si dovolil nabídnout Vám dílko, které jsem postupně tvořil v letech svých speleologických začátků

a do konečné podoby sepsal během vojenské základní služby v Mikulově na pohraniční rotě. Později mi dva přátelé domalovali obrázky a ozdobné PF jednotlivých roků. Chtěl bych se omluvit za místy

trošku nesrozumitelný, s nadsázkou psaný, text a časté přezdívky namísto jmen, ale nechtěl jsem text upravovat z důvodu autentičnosti vnímání dění té doby mladým, romantickým, nezkušeným, ale nadšeným a pro věc zapáleným klukem.

Vojnu jsem strávil v Mikulově a díky této „službě vlasti“ jsem přišel o to, být při největším úspěchu v Moravském krasu – objevu Amatérské jeskyně. Byl jsem u samého začátku při jednání mezi Plánivskou skupinou a skupinou Punkva NR, kdy došlo k dohodě o spolupráci. Byl jsem na první pracovní akci do šachty v „Simonačku“ a i na dalších pracovních akcích. Na vojně jsem neměl žádné informace, jak průzkumné práce pokračují a navíc v té době po 21. srpnu 1968 jsme měli jiné starosti v obklíčení ruskou armádou ve výcvikovém středisku v Jemnici.

Domů jsem se podíval poprvé mezi 21. 12. 1968 a 2. 1. 1969 na první vojenské dovolené. Většinu času jsem strávil v krasu s kamarády a byl jsem se podívat i do prvních dvou dómů v šachtě Simona zavrhu. Milan Šlechta mi ukazoval místo v Kruhovém dómu, kde se bude kopat další šachtice. Tehdy jsem netušil, že stojím necelých 15 metrů nad velkolepými prostorami.

O objevu Amatérské jeskyně jsem se dozvěděl díky Laďovi Pípalovi–Fernaldelovi. Došel mi od něj dopis, kde bylo vše popsáno a dokonce připojen i náčrt půdorysu objevů. Byl jsem nadšený tímto úspěchem, moc jsem to kamarádům přál a současně smutný, že jsem u toho nemohl být. Bohužel, dopis od Feryho se nezachoval, pravděpodobně jsem ho omylem vyhodil v euforii před odchodem do civilu s ostatními věcmi.

Do Amatérské jeskyně jsem se poprvé podíval až někdy v dubnu 1969, kdy jsem se dostal na tzv. opuštěk domů a samozřejmě hlavně do krasu. Byl jsem nadšen a ohromen – mohutný, překrásně vyzdobený Dóm objevitelů, dole plynoucí Bílá voda, postup po toku do Povodňové chodby až k sifonu na jejím konci. Zde jsem asi 30 minut seděl potmě a představoval si, co za ním asi je.

Opět přišla velká radost ze zpráv, které jsem dostal o objevech za sifonem a pak obrovský šok, zmar a smutek, když si velká voda vzala životy dvou kamarádů. Tehdy jsem přísahal, že pokud to bude v mých silách, budu v jejich šlépějích pokračovat v odhalování neznáma před Macochou. Myslím si, že částečně se mi to i podařilo, do jaké míry, to ať posoudí čtenáři, protože o tom (a nejen o tom) pojednává další díl mých „Vzpomínek“ z let 1970 až 1974. Tento díl je již psán mnohem méně romanticky a mnohem více věcně co se týká dění v krasu, kterého jsem byl přímým účastníkem. Příjemné čtení a možná i poučení a možná i nová poznání z historie přeje autor.

Rok 1970

Na svazích Pálavy dozrává zvolna víno, je teplé a slunečné počasí. Nemohu se vynadávat na krásné panorama Mikulova a pak dále až na obzor, kde vykukuje hlavní věž Trůnu. Poslední dny vojny jsou přímo zoufale pomalé, vlečou se líně jako kalné vody řeky Dyje pod břeclavským mostem. Panorama Pálavy však přitahuje magickou silou stále víc a víc, až konečně nastal den tolik očekávaný, 24. září 1970. Poslední sbohem Mikulove a pohraniční roto! Vláček uhání k Brnu

a mně je krásně, jako bych se teprve nyní narodil...

První neděli v civilu trávím v krasu mezi „svými“. S některými jsem se během vojny vídal častěji, s některými méně a s jinými vůbec. Máme si moc a moc o čem povídat, u „matky Němcové“ je veselo až do samého rána. Zkouším též první krůčky po skalách a v podzemí, zkrátka musím se co nejrychleji aklimatizovat. Miloš Princ je už z vojny dva měsíce doma, takže má náskok a bratrsky mně pomáhá tento handicap vyrovnat. Pouze jedna věc mě mrzí – mezi lidem krasovým nenacházím Celofána, slyším jen různé zvěsti, jako že se oženil a podobně. Dlouho nemohu svého spolulezce potkat, až při náhodném setkání ve vlaku si vyměňujeme prvních pár slov. Mám takový podivný dojem, že to už není ono. Celofán se prostě oženil, usadil a změnil. Budu si asi muset hledat spolulezce...

Celý kras se „točí“ kolem Amatérské jeskyně a její prolongace, ve které 29. srpna 1970 při veliké povodni zahynuli dva z nejlepších kamarádů a jeskyňářů.

Lezení na Hřebenáči

Položili svůj život v nerovném boji s přírodou, podporovaném rozběsněnými živly. Záchraná akce, největší svého druhu v Československu, přinesla po marné snaze mnoha lidí jen smutný výsledek:

+ Milan Šlechta

+ ing. Marko Zahradníček

Milane a Marko, nikdy mně z paměti nevymizí vzpomínky na krásné chvíle prožité s Vámi oběma a s ostatními kamarády na srubu, při průzkumech a měřeních v jeskyni 13C a při objevování a mapování jeskyně Piková dáma. Položili jste svůj život v boji za poznáním a ukázali jste nám cestu dál. A my Vás po té cestě budeme následovat.

Amatérská jeskyně je alfa a omega všeho dění v krasu. Je to nádherná jeskyně a její význam k řešení Bílé vody a Sloupského potoka je veliký. Mnoho institucí se proto snaží různými cestami znesnadňovat Speleologickému klubu snahu o dokončení průzkumu Amatérky. Dokonce byla jeskyně úředně zapečetěna a byl do ní dočasně zakázán vstup.

V Mikulově na hranici

Nakonec však po složitých jednáních byla jeskyně Speleologickému klubu předána zpět s podmínkou předřevení vstupní šachty. S nesmírnou obětavostí se zúčastňovali členové amatérských speleologických skupin brigád v lese u Holštejna na přípravě potřebného dřeva, které jsme získali od místního hajného v podstatě zadarmo, za provedení probírek lesního porostu.

V této době jsem měl na starosti Jedelskou skupinu Speleologického klubu, bylo mně na dva roky svěřeno vedení skupiny, neboť její vedoucí Vladimír Dolníček začal stavět svépomocí byt a byl touto prací zcela zaneprázdněn. Začal jsem přemýšlet o tom, co vlastně chci a budu v krasu dělat a kam se se skupinou zaměřit.

Poslední dny října a začátek listopadu je pěkné a teplé počasí, věnuji se proto lezení a taktéž se zúčastňuji několika potlachů v blízkém okolí např. v Petrovicích, Šebetově a v Ostrově u Macochy, kde poslední sobotu v říjnu vzplál velký oheň na počest prvního výročí založení TO Karabina. Scházím se též s Vladimírem Dolníčkem a posíláme plán činnosti na krasovou komisi při Geografickém ústavu ČSAV. Rozhodli jsme se zařadit do něj jeskyni Dagmar, Manželský závrt, propadání V Jedlích a Domínku. Odového roku začneme naplno bádát.

Konec prosince byl ve znamení příprav k oslavám Silvestra. Místo děje má být naše rodinná chata v Řícmanicích. Účastníci Radek Richter, Míša Šauerová, Zdeněk Bartoň, Jindra Havlová, Miloš Princ, Ludmila Černická, kamarád, přezdívaný Hastrman, psi Tesák a Žolinka a Helena Čížková, Richard Mazánek,

Jarmila Crhová a já. Množství chlebičků, jednohubek, obložené mísy a mikulovské víno se spojilo v dobrou náladu za pomoci zpěvu a veselí a než se kdo nadál, byl zde rok 1971.

Rok 1971

Celý leden jsme se věnovali pozorování povrchových krasových jevů a zjevů, neboť žádná pracoviště nebyla dosud povolena. Mezitím se v nás soustředila obrovská energie a chuť do bádání, takže po povolení pracovišť jsme se vrhli na práci jak diví. V jeskyni Dagmar jsme se zaměřili na Dóm konce a vyhloubili osmimetrovou šachtu, ve které teprve balvany obrovských rozměrů zastavily náš postup. V Manželském závrtu jsme odstraňovali škody po velké vodě z roku 1970 a postupně znovuobjevovali prostory objevené v roce 1969.

Speleologický klub připravil projekt velké potápěčské akce v Amatérské jeskyni. Opět však zařadovaly různé instituce a tak bylo Speleologickému klubu a jeho výboru přidáno na starostech a obtížích. Nakonec, když se podařilo všechny překážky zdolat, došlo ze strany odpůrců Speleologického klubu i k porušování uzavřených dohod.

Konečně byly Speleologickému klubu předány klíče od jeskyně a začalo se s předřevováním vstupní šachty, kterého jsme se též pravidelně zúčastňovali. Museli jsme zastavit činnost na svých lokalitách a podřídili jsme se plně potřebám celku, tedy klubu. Ne všechny skupiny se ale takto zachovaly. Jedinou akcí, kterou jsme byli nuceni udělat, byla výměna špatné elektrické instalace na naší základně. Dřevění šachty šlo velice pomalu,

neboť zpočátku se zúčastňovalo až příliš lidí, později zájem upadal a chodili jen ti nejběhnější. V průběhu akce odmítla svou spoluúčast objevitelská Plánivská skupina po předchozích neshodách s vedoucím připravované akce Svatoplukem Cigánkem. Tíha všech prací tak zůstala na skupinách Ostrovské, Holštejnské a Jedelské. I přes tyto potíže byla šachta zdárně předřevena, odborně posouzena a byla povolena plánovaná akce na domluvený termín s potápěči Trygon klubu. Zbývalo připravit materiál, ale i toho se obětaví členové klubu zhostili. Jeden mimořádný úkol byl svěřen mně. Nafocení reklamních fotografií v Dómu objevitelů pro Brněnské papírny, které naši akci podpořily výrobou speciálních válců pro transport materiálu přes sifon. Tyto fotografie pak byly ozdobou stánku Brněnských papíren na výstavě obalové techniky v Brně na výstavišti.

Letní akce Speleologického klubu Amatérská jeskyně 1971 úspěšně proběhla ve dnech 25. až 27. 6. 1971. Potápěči pronikli za sifon povodňové chodby a zmapovali prostory v délce asi 450 m od sifonu do velkého dómu (dnes Katedrála Jiřího Šlechty – pozn. aut.). Potíže byly pouze s transportem materiálu, neboť válce z Brněnských papíren se špatně potápěly i zatížené kameny a některé se rozmočily. Také nedošlo k plánovanému pokusnému spojení radiostanicemi. Na akci se podílelo asi 50 lidí včetně služby na povrchu. Měl jsem být vedoucím transportní skupiny, ale musela nastat změna. Řidič nákladního auta vjel do zatáčky za Křtinami přes půlící čáru zrovna ve chvíli, kdy jsem v protisměru přijížděl na svém motocyklu. Srážce s nákladákem

jsem se sice pohotovou reakcí vyhnul, ale smykem jsem sjel přes krajnici do příkopu. Měl jsem menší ránu na noze a ani motorce se nic nestalo, takže po ošetření třemi stehy v Jedovnicích jsem na akci dorazil, ale nebyl jsem schopen pohybu pod zemí, jenom na povrchu.

Letní měsíce probíhaly pohodově, bylo mimořádné teplo a sucho, takže jsme se rekreovali koupelemi v Holštejně. Také jsme pomáhali Jindřichovi Kvasničkově a Heleně opravovat dům nad Vilémovicemi, tzv. „hotel“. Scházela se tam dobrá parta, udělalo se hodně práce a bylo i mnoho legrace a dostatek jídla a piva. Tento „klídek“ byl narušen pouze dvěma událostmi, které nechci do detailu popisovat. Nejprve rozkol ve skupině, po kterém byli vyloučeni někteří členové a poté se skupinou Punkva NR, od které k nám přešel kamarád Láda Šenkýř. Vše se však v dobré obrátilo a opět zavládl klid a pohoda.

S přibližujícím se podzimem se opět obnovila bádací aktivita a s ní opět další rozkoly ve skupině, vzájemná nedůvěra a podezírání. V tuto dobu se však jako na zavalanou objevil na scéně Celofán a pomohl mi radou i činem. Rozkol byl zažehnán a horké hlavy vychladly. Celofán se začal častěji objevovat na Jedlboudě a naše přátelství bylo obnoveno. Vztahy ve skupině se zlepšily, k čemuž přispěl i odchod některých členů a trpěných nečlenů skupiny.

Je 29. srpna 1971 odpoledne. U Kaštanu se schází mnoho lidí, jsou tu jeskyňáři, horolezci, známí i neznámí. Pomalu se zástup ubírá k jeskyni 13 C, kde hoří svíce a pamětní desku Jiřího Šlechty zdobí kytice. Kamarádi z Karabiny

Jeskyňe Dagmar, Kaple

zahráli vzpomínkovou píseň a minutou ticha byla uctěna památka Jiřího Šlechty, kamaráda a odvážného objevitele. Po chvíli se totéž opakovalo v Cigánském závrtnu na Simonově vrchu u vchodu do Amatérské jeskyně, před pamětní deskou Milana Šlechty a Marko Zahradníčka. Dnes je to rok od tragické události v Amatérce a šest let od tragédie v jeskyni 13 C.

Naše skupina opět bádá na plné obrátky, v jeskyni Dagmar jsme zkoumali jižní větev, v Manželském závrtnu jsme opravili výdřevu až do Hlavního dómu a uvolňovali jsme zavalený vstup

Jeskyňe Dagmar, Jižní větev

do Dómu obřích hrnců. V Jedlích jsme ukončili průzkum a vynesli materiál. Zúčastňovali jsme se i akcí s jinými skupinami, např. do Býčí skály, spodních pater Sloupských jeskyní a do Dámského závrtnu. Sami jsme podnikli akci do Plániv a Nové Rasovny. S Celofánem a jeho skupinou jsme zahájili spolupráci po všech stránkách. Znamenalo to fakticky úzkou spolupráci se Speleologickým kroužkem Závodního klubu ROH Adast a s Krasovým oddělením Moravského musea. Dne 16. 10. 1971 zaznamenáváme první úspěch. V jižní větvi jeskyně Dagmar na konci chodby U propasti jsme Miloš

Princ a já objevili ústí nové propasti. Dunivá ozvěna spadlých kamenů nás naplňovala nadějí. Po úplném odkrytí jícnu jsme zjistili, že tento je neprůlezný. Zával chodby, který jsme odstraňovali, však pokračoval v horizontálním směru dál. Rozebírali jsme pomalu a opatrně zával dál za jícen propasti, kterou jsme nazvali Dunivá.

Podzim roku 1971 se na poli krasové diplomacie projevil opět zostřením situace kolem Amatérské jeskyně a dohadováním o dalších výzkumech a průzkumech. Nakonec došlo k dohodě s GU ČSAV, že další akce (vyčerpání sifonu v Povodňové chodbě) provede GU ČSAV ve spolupráci se Speleologickým klubem.

V roce 1971 jsem byl navržen a posléze i zvolen do výboru Speleologického klubu, což jsem si nesmírně považoval. Vykonával jsem funkci archiváře. V průběhu jednání s GU ČSAV ve věci Amatérské jeskyně byl výbor Speleologického klubu v podstatě rozdělen na dvě poloviny – jedna se přiklání ke spolupráci a důvěřovala akademikům, že závazkům dohody dostojí, druhá polovina akademikům nedůvěřovala a spolupráci odmítala. Patřil jsem k první skupině. Při hlasování o dohodě proto nastala situace čtyři hlasy pro a čtyři hlasy proti. Dle stanov v případě rovnosti hlasů rozhodoval hlas předsedy Speleologického klubu, kterým byl RNDr. Rudolf Burkhardt. Nechtěl bych být v jeho kůži, bylo to těžké rozhodnutí a po hodině dalších diskuzí se předseda nakonec přiklonil k uzavření dohody s GU ČSAV.

V prosinci 1971 pak proběhla přípravná akce v Amatérské jeskyni, bylo instalováno čerpadlo, hadice a přívod

elektrické energie a provedeno zkušební čerpání. Za 15 minut klesla hladina sifonu o dva centimetry a bylo zřejmé, že sifon půjde poměrně snadno vyčerpát. Byli jsme nadšení, že je konečně konec tahanicím a složitým jednáním a že konečně dojde k plodné spolupráci a bude odhaleno tajemství Amatérské jeskyně. Toto nadšení však mělo být brzy vystřídáno zklamáním, o tom jsme však v té chvíli neměli ani tušení...

Týden před Silvestrem jsem stále ještě nevěděl, kde ho budu oslavovat. Pak jsem se rozhodl – na Býčí skále s kamarády

Jeskyňe Dagmar, Bílá síň

v čele s Celofánem. Dne 29. prosince jsem jel ještě do krasu a s Láďou Dolníčkem jsme v Manželském závrtu odstranili poslední zbytky závalu a pronikli jsme po roce a půl znovu do Dómu obřích hrnců. Povzbuzen tímto úspěchem

Povídka založená na skutečnosti

Rudolf Musil

Vše na světě se mění, a to nejen ve světě organickém, ale i anorganickém. Tato slova řeckých filozofů platí dodnes. Nebyla krajina Moravského krasu a jeho okolí vždy taková, jaká je dnes, i rostliny a zvířata byly jiné. Zatím co nyní v jeho žlebech vidíme široké asfaltové silnice, není tomu ještě tak dávno, co žili lidé, kteří tam pamatovali úzké klikaté lesní cesty, kde se na některých místech dva koňské povozy sotva vyhnuly.

Toto však byla doba, uvažováno geologicky, skoro současná. Ale jaké to tam bylo v dávnější minulosti, v dobách, kdy tam ještě ani tak dlouho nesídlil člověk dnešního moderního anatomického typu, který do těchto oblastí migroval zhruba před 30 000 až 40 000 lety? Do této doby byl Moravský kras osídlen zcela jinými bytostmi.

Na tuto otázku, kterou jsem si položil v rámci přípravy jiné publikace, odpověděl výzkum jeskyně Pod hradem, který jsem prováděl v dřívější době společně s kolegou Karlem Valochem. Většinu běžných lidí, kteří přicházejí do Moravského krasu, není tato jeskyně jistě známá, dokonce si myslím, že ji

jsem odjel na Býčí skálu, kde byl opravdu moc pěkný a veselý Silvestr, který vyvrcholil na Šenkově jezeře v podzemí Býčí skály novoročním přípitkem. Někteří se při tom nechtěně i vykouपालi...

neznají ani mnozí jeskyňáři. Nachází se naproti Punkevním jeskyním, pod vysokou skalní stěnou, na které leží zřícenina hradu Blanseku. Několik metrů od nenápadného vchodu spadají skály kolmo až k silnici dole ve žlebu. Jeskyně je tedy přístupná pouze z jedné strany, takže ji najde pouze ten, který její polohu dobře zná. Na rozdíl od hluku dole, zde panuje hluboké ticho.

Podélná sonda táhnoucí se od vchodu do vnitřku jeskyně odhalila při našem výzkumu poměrně mocnou vrstvu sedimentů především s kostmi jeskynních medvědů. A na konci třetího roku se nám zcela otevřela „kniha“ poskytující poměrně dobrou zprávu o změnách rostlinstva, zvířat a podnebí během posledních 30 000 let. Tak totiž byly vrstvy sedimentů staré. A ten, kdo umí zakódované informace v této „knize“ číst, vidí, jak bohatý byl v tehdejší době život v okolí této jeskyně, jak se rodily a umíraly generace jednotlivých zvířat a jak se jejich druhové složení měnilo. My se však soustředíme pouze na jednu kapitolu této „knihy“, a to na kapitolu, která se týká jeskynních medvědů.

Podzimní slunce, které ozařovalo pouze vrcholky skal na žlebem, hrálo již velmi málo. Na dně žlebu a na jeho severní straně bylo již poměrně chladno. Listí keřů a několika zakrslých listnatých stromů v puklinách skal a na svazích bylo zbarveno nejrůznějšími barvami, jinak však převládala zelená barva jehličnatých stromů. Hluboko v údolí se mezi balvanů zvedaly vysoké a štíhlé kmény smrků a jedlí, ojediněle i tisů. V dálce bylo vidět ve žlebu medvěda. Starší vysoká medvědice se co chvíli zastavila a obhlížela okolí. Občas odvalila větší kámen a hledala pod ním hmyz, červy nebo plže. Pomalu došla k velké široké jeskyni, ze které vytékala voda. Dlouze se napila a pokračovala dále v hledání hmyzu a vhodných rostlin.

Medvědice musela terén dobře znát již z dřívějších let, poněvadž se hned vydala nahoru do prudké stráně a netrvalo dlouho a mohli bychom ji zahlédnout před vchodem do jeskyně, kterou dnes nazýváme jeskyně Pod hradem. Stála dlouho na malé plošince před jeskyní a pozorně pozorovala její vchod. Zřejmě se uspokojila, poněvadž zjistila, že uvnitř jeskyně žádné zvíře není, a za několik okamžiků proto vstoupila dovnitř. Každá jeskyně byla totiž osídlena vždy pouze jednou samicí, která tam v zimě rodila své mladé. Samci se do takové jeskyně vůbec nemohli dostat. Kdyby samice přišla později a někdo by již v jeskyni sídlil, musela by hledat nějakou jinou.

Krok za krokem kráčela dovnitř, až přišla do velké síně, ze které vybíhaly chodby na všechny strany. Zatím co do této síně ještě pronikalo slabé světlo, dále již byla úplná tma. Na to medvědice nezdala, nečinilo jí potíže pohybovat se ve

tmě a někdy si pomohla opřením předních nohou o skalní stěny. Zřejmě hledala nejlepší útulek na zimu, která již upozorňovala na svou blízkost nočními mrazíky a sněhovým popraškem, byl proto nejvyšší čas najít nějaké vhodné místo k přežívání. Dlouho obcházel medvědice všechny chodby a chodbičky a nakonec se rozhodla pro tu, kde přebývala již minulé zimy, a kde se jí také tehdy narodila dvě mláďata. Byla to poměrně nízká chodba s hladkými stěnami, nevýhodou byla kolmá skalní stěna před vchodem do této chodby, která však pro medvědici nebyla velkou překážkou. Na druhé straně zaručovala klid před jinými zvířaty jako byli vlci nebo lvi. Těm by totiž kolmý výstup na rozdíl od medvědice dělal velké potíže. Na rozdíl od jeskynních hyen, které spíše přebývaly v menších jeskyních a blízko vchodu, medvědice se dovedla v jeskynních chodbách dobře pohybovat. Chodba byla zakončená síňkou, jejíž dno pokrývala slabá vrstva černé hlíny bez větších balvanů a zdála se jí nejlepší, jak pro přežívání, tak i pro dobu, kdy přijdou na svět její mláďata.

Ještě několikrát vyšla medvědice z jeskyně, ale vždy se vracela již přímo do síně, kterou si dříve vybrala. Její vycházky byly stále řidší a řidší. Vše zapadlo sněhem, k potravě se již nedostala, takže nakonec ustaly její vycházky docela.

Venku zuřily sněhové vánice a celá krajina byla pod sněhem. A to byla právě doba, kdy se medvědici narodilo mládě. Nebylo větší než narozené mládě dnešního medvěda hnědého. První čtyři až pět týdnů bylo slepé a bylo kojeno medvědicí. Musíme si uvědomit, že ta mimo vodu nepřijímala po celou zimu žádnou

potravu. Tak uplynula řada týdnů a venku zatím zima ustupovala blížícímu se jaru. Medvědice sama již několikrát vyšla před jeskyni, až se konečně rozhodla vyvést své mládě ven. Vystřčila je ze síňky, kde se narodilo. Mnohokrát se stalo, že se medvídek nemohl pro větší kámen dostat dál, mnohokrát jej musel obcházet. Při jednom takovém obcházení mu uklouzla zadní noha, dostala se do jakéhosi otvoru a než se mohl zachytnout na jeho okraji předními tlapami, zřítíl se asi o dva metry níž. Marně se snažil dostat ven, nešlo to, stěny byly kolmé. Otvor, kam zapadl, byl přitom tak malý, že ani medvědice, která kolem neustále obcházela a snažila se za mládětem dostat, nemohla do úzkého otvoru propáستky vniknout. Dlouho se malý medvídek dožadoval pomoci matky, ale nakonec unaven neustálým pohybem sklouzl ještě níže a spadl na hladkou travertinovou desku, kde již zůstal ležet.

Medvědice neustále obcházela kolem jejího otvoru propáстky, dovnitř však vlézt nemohla. Teprve po delší době, když mládě zemřelo, opustila síň, kde přespávala, a vyšla před jeskyni, aby si našla nějakou potravu.

Při výzkumu jeskyně Pod hradem jsme svou pozornost nezaměřovali pouze na sedimenty a na jejich paleontologický obsah. Nezapomínali jsme ani na další, na všechny strany se rozbíhající chodby. Tak se nám podařilo nalézt i přesné místo, kde samice jeskynních medvědů rodily svoje mláďata. Byla to menší síňka v samém závěru pozvolna se zvedající chodby. Větší stupeň při jejím vchodu zabraňoval jiným zvířatům, hlavně vlkům a hyenám, v přístupu. Ležela stranou hlavních

jeskynních prostor a byla proto klidným místem, jistě se stálou teplotou. Uvedené místo mělo pouze jeden nedostatek, na cestě mezi síňkou, kde se medvědi rodili a cestou do hlavní síně a ven z jeskyně se nacházela menší propáстka. Její otvor byl velmi malý, velikosti asi 20 × 70 cm. Mnohdy se proto stalo, že mládě, které se snažilo vyjít ze síně ven a nebylo dostatečně opatrné, do ní spadlo. Bylo vyloučené, aby se dostalo ven. A samice se nemohla dostat dovnitř, aby mu pomohla. A tak se na sintrové ploše, kterou byla propáстka přepažena, hromadily drobné kostičky končetin, spodních čelistí a rozpadlé kosti lebek narozených jeskynních medvědů. Propáстka se tak stala přímo pokladnicí velkého množství kostí a mléčných zubů těchto mláďat. Mají pro nás velkou důležitost. Vzhledem ke skalnímu stupni mezi touto síňkou a východem do hlavní síně a ven nebylo totiž možné, aby se malý medvídek, který již odtud před jeskyni jednou vylezl, dostal na místo svého narození zpět. Uvedené zbytky v propáстce proto dokazují, jak dlouho žili narození medvědi v jeskyni, než z ní po prvé vylezli. Je to pravděpodobně jediná lokalita v Evropě, kde k tomu došlo, a proto je jeskyně Pod hradem unikátní jeskyní velké důležitosti, kde je možné přesně stanovit dobu pobytu mláďat v jeskyni.

Jeskynní medvědi dosahovali mnohem větší velikosti než dnešní medvědi hnědí, převyšovali je dobře o jednu třetinu. Velkou část svého života strávili v jeskyních. Již kvůli rostlinné potravě, kterou se převážně živili, ztratili možnost přestát aktivně zimní měsíce. V průběhu zimního období, které v chladných

oblastech tehdejší doby mohlo trvat 5 až 7 měsíců, snižovali svůj metabolismus a po celou dobu nežrali. Podobně jako u dnešních hnědých medvědů se v tuto dobu snižoval jejich tep zhruba o polovinu a tělesná teplota klesala ze 37 °C na 15°, možná dokonce i na 12 °C. To vše vedlo k velké úspoře energie. Proto byli medvědi odkázáni na taková místa, kde mohli během studených měsíců přežívat. Jeskyně chránily nejen před chladem a sněhem, ale poněvadž se v nich udržovala stále stejná teplota, napomáhaly i malé ztrátě tělesného tepla. Málokdo uvažuje o tom, jak daleko v jeskyni zvířata přezimovala, lidé se spíše domnívají, že se jednalo pouze o několik stovek metrů. Místa k přezimování však byla vždy nejbližšími místy chodeb od vchodu jeskyně. Je samozřejmé, že záleží na délce jeskynních chodeb, ale tam, kde je jejich délka velká, jsme zjistili, že zvířata pronikla a přezimovala až ve vzdálenosti 800–1 000 m od vchodů.

Samice měly poměrně krátké drápy, kterými v jeskynní hlíně vyhrabávaly menší sníženiny, ve kterých přes zimu přespávaly. Neležely tedy na neupraveném povrchu. Tato „hnízda“ byla až 30–60 cm hluboká. Je nejvýše pravděpodobné, že mohla být vystlána rostlinami. Rození mláďat probíhalo výlučně v jeskyních a probíhalo stejně jako u hnědých medvědů, v zimních měsících, od listopadu až po březen. Po celou dobu svého poměrně dlouhého pobytu v jeskyni byla pak kojena samičí. Ta v tuto dobu, mimo vodu, nepřijímala žádnou potravu, poněvadž ani žádná venku nebyla. Nově narození medvídci rostli během svého pobytu v jeskyni pouze ve tmě. V této

době vlastně ani nevěděli, co je to světlo. Proti chladu je chránil hustý matčin kožich. Jak pro matku, tak samozřejmě i pro její mláďata to byl nejhorsší čas celého roku. Teprve za několik měsíců se medvíďata vyvinula natolik, že se mohla odvážit vyjít se svou matkou z jeskyně na delší cestu. Bylo to teprve tehdy, když se sníh rozpustil a objevily se první jarní byliny a tráva, které jim sloužily jako potravu. Před tím to nemělo význam. Časově to bylo v různou dobu. Ve vysokých horách, kde se medvědi jeskyně nacházejí až ve výškách kolem 3 000 m, se předpokládá, že se jednalo nejpozději o měsíc květen, v nižších polohách, jako například v Moravském krasu, to bylo pravděpodobně dříve.

Ne všichni přežili a poznali denní světlo. Mnozí z nich umřeli pouze několik týdnů staří. Jejich matky musely nejen poznenáhlu spotřebovávat tuk, který si nashromáždily během léta, ale ještě živit svým mlékem narozená medvíďata. Je pravděpodobné, že mladší samice nebyly schopné takovou zátěž vydržet a spolu se svými mláďaty zemřely. Tehdejší dlouhé zimy byly však nebezpečné i pro starší, často nemocná zvířata, která tak zemřela během svého zimního spánku.

Mláďata se rodila během zimních měsíců a narození jeskynních medvědů, přes svou velikost v dospělosti, byli zhruba tak velcí jako narození medvědi hnědí. Bylo to způsobeno tím, že samice jeskynních medvědů měly mimořádně úzkou pánev. Jedné samici se narodilo pouze jedno, nejvýše dvě mláďata. Pokud se týče potravy, byla převážně rostlinná, a to i přes to, že medvědi patří mezi šelmy. Spokojovali se s lesními plody, jako

jsou maliny, ostružiny, dále travou a samozřejmě i červy, hmyzem, plži, brouky a menšími obratlovci.

Jeskynní medvědi byli v této době nejhodnějšími obyvateli Moravského krasu. Jeskyně, kde se jejich pozůstatky ve velkém množství nalézají, označujeme

jako medvědí jeskyně. K těm patří nejen jeskyně Pod hradem, ale v Moravském krasu známé jeskyně Sloupsko-šošůvské, Výpustek a řada dalších. I ty jsou svým způsobem výjimečné a poskytují celou řadu poznatků z jiných jeskyní neznámých.

Medvěd jeskynní z Výpustku

VÝROČÍ A VZPOMÍNKY

Pavel Bosák tady je už 60 let...

Když si otevřete server „Web of Science“ a zadáte jméno autora vyskočí na Vás číslo 30. Když si pak kliknete na citační ohlas uvidíte 100. Možná, na rozdíl od řady z Vás, vím dost dobře, co ta čísla znamenají a dovedu si představit práci a její kvalitu, která se za nimi skrývá. To první číslo je počet publikací v „mezinárodních impaktovaných časopisech“ a to druhé číslo jejich citační ohlas, tedy číslo, které udává, kolik dalších autorů si jeho práce přečetlo a použilo je ve vlastní vědecké práci. Pavel ale publikoval především v domácích, většinou „neimpaktovaných“ časopisech a celkový počet jeho prací se klidně může pohybovat v řádu mnoha set. Je profesorem a doktorem věd a členem akademické obce několika univerzit a ústavů.

Poprvé jsme se setkali někdy v polovině 70. let minulého století. Já byl tehdy mladý „nadějný“ jeskyňář od Vojíře, tedy

ze Speleologického klubu Praha, Pavel čerstvě vystudoval geologii na Přírodovědecké fakultě, kde já zrovna studoval anorganickou chemii. Skutečně si už nevzpomenu proč, ale z nějakého důvodu

jsem se s ním potřeboval sejit. Týkalo se to bádání v Českém krasu a já ho znal už tehdy jako autora písčícího do Československého krasu. Překvapil mne jak svojí charakteristickou postavou, tak pisklavým hláskem, znějícím však už tehdy velmi důrazně a nekompromisně. Lhal bych, kdy-

bych tvrdil, že jsme se hned napoprvé stali přáteli. Je ale pravda, že jsme se od té doby stále častěji setkávali při nejrůznějších příležitostech a do značné míry spolupřetvářeli politické dějiny tehdy čerstvě narozené České speleologické společnosti. Nejdříve na půdě krajského výboru pro Prahu a Středočeský kraj a přibližně od poloviny 80. let v ústředním výboru ČSS, jak se tehdy říkalo předsednictvu.

Pavel byl blízkým přítelem a spolupracovníkem Vladimíra Panoše, docenta olomoucké univerzity a tehdejšího předsedy ČSS. Já jsem se už v roce 1981 stal předsedou komise pro zahraniční styky a vyšlapal na ministerstvu cestičku, jak jezdit jeskyňařit „na západ“. Pavla jsem si vybral do komise, aby se vyjadřoval k „vědeckému přínosu jeskyňářských výprav“. Zasedání komise se obvykle odehrávalo v Olomouci, protože jsme oba chtěli, aby se jej účastnil Vladimír, který byl tehdy viceprezidentem UIS. Jednání jsme obvykle připravili ve vlaku cestou tam a po něm na zpáteční cestě dostatečně zhodnotili v jídelním voze...

Mým prvním mezinárodním speleologickým kongresem byla Barcelona, pak následovala Budapešť, Peking a La Chaux-de-Fonds. Pavel se přitom podílel už na organizaci 6. mezinárodního kongresu v Olomouci. Nelze na tomto místě nezapomenout cesty vlakem z Prahy do Pekingu ve čtyřmístném kupé společně s Pavlovou ženou Hankou a Dušanem Milkou, ředitelem Bozkovských jeskyní. Pro Pavla a samozřejmě pro celou ČSS byla tato cesta velmi důležitá, protože Pavel tehdy kandidoval na generálního sekretáře UIS. A ke zvolení byla víceméně nezbytná jeho osobní účast. Po příjezdu do Moskvy jsme zjistili, že vlak do Pekingu je „poněkud opožděn“. Celková doba zpoždění nakonec při příjezdu do cíle činila 56 hodin. Trochu jsme se báli, že nestihneme závěrečné hlasování, ale vše dobře dopadlo a Pavla jsme

tenkrát zvolili. Cestu jsme si krátili „lepením pyjů“. Tehdejší předsednictvo totiž připravilo propagační brožurku ke kongresu, která byla vydána formou Spelea s charakteristickým obrázkem Káji Saudka na zadní straně. Těsně před kongresem však totéž předsednictvo usoudilo, že reklama na kondomy není vhodným materiálem propagujícím Českou republiku a naši ČSS a bylo třeba zadní stranu „opravit“. Inu, zakoupili jsme šedivou samolepku, v Bělorusku začali stříhat a v Mongolsku dokončili lepení... Potomek Andy Eavise však v průběhu banketu samolepku šikovně odstranil a jal se obíhat účastníky večere s obrázkem nahého svalovce s prezervativem.

Pavla lze od té doby považovat za jakýsi „inventář“ Mezinárodní speleologické unie. A když mě před pár lety v restauraci Pod Slavínem řekl, že ČSS bude usilovat o mezinárodní kongres v roce 2013, a že by to mohla být hezká tečka na závěr našeho aktivního (jeskyňářského) života, řekl jsem mu, že do toho jdu... A tak se od roku 2009 zase scházíme (nejen) u piva a podle některých z Vás „kujeme pikle“.

Přál bych Pavlovi k narozeninám, aby se ten kongres povedl. A nepřeji to vlastně jen jemu. Přeji to nám všem, celé naší České speleologické společnosti.

*David Havlíček,
předseda České speleologické společnosti
v letech 1990–1992*

55 let České speleologické společnosti ZO 6-11 Královopolská

Jan Himmel (ZO 6-11 Královopolská)

Poděkování

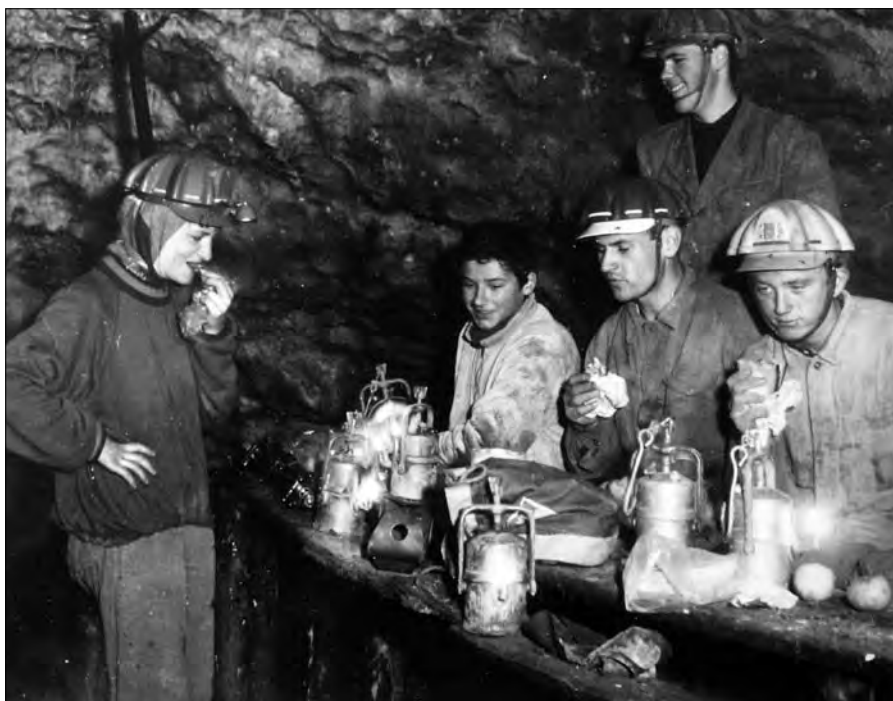
všem současným i bývalým členům organizace i expedičním zájemcům, kteří se na naší krasové činnosti podíleli, za jejich příspěví ke společnému dílu.

Historie názvů organizace od jejího založení:

26. 12. 1955–1965	1965–1972
Speleologická skupina pro výzkum	Speleologická sekce – ZK ROH KSB,
Říčec – Speleologický klub pro zemi	1972 – dodnes
Moravskoslezskou v Brně,	ZO 6-11 Královopolská – Česká
	speleologická společnost.

Přehled hlavní činnosti:

- soustavná průzkumná, výzkumná, dokumentační, ochránářská, popularizační a vzdělávací činnost s důrazem na hlavní oblast zájmu povodí Říčky v Moravském krasu a zejména na Ochozskou jeskyni (karsologie, speleologie, hydrologie, hydrogeologie),
- v ostatních částech Moravského krasu,
- na okrese Brno-venkov: Květnice – Květnická propast (1957), Králova jeskyně (1972–1975), záchranný výzkum: Čebínka – jeskyně Psí díra (1975), Lažánecko-heroltický kras – jeskyně Bagristova (1973), jeskyně Kašparova (1973),
- Jihoslovenský kras expedičním způsobem: Silická planina – propasti severní části (1957), Barazdaláš (1959–1977 vedeno 11 expedic), jeskyně a vyvěračky východní části Jasovské planiny (1958),
- Slovinsko, poznávací expedice (1965,
- 1966) m.j. estavely Crknického polje,
- Chorvatsko, Dalmácie: Popovo polje – nová jeskyně Gladnica u Vjetrenice (1982, 1984, 1987, 1990), Pelješac – intermitující prameny břehové čáry (1982),
- Chorvatsko, ostrov Rab, Loparský kras – inventarizace a lokalizace krasových jevů, zhodnocení občasně vyvěračky Jamina jako cenot, hydrologický výzkum vod oblasti (2002–2010 každoročně),
- Bulharsko, Tuljenovo – inventarizace abrazních jeskyní (1983), Rodopy, Peštera poznávací expedice (1974, 1979),
- Rumunsko, Apuseni, Padiš poznávací expedice (1974, 1977, 1979),
- Řecko – poznávací expedice krasu pevninského Řecka (1988),
- přednášková činnost pro veřejnost zejména v DK KSB,
- první poválečná výstava o krasu

Chvilka oběda v Ochozské jeskyni (1963), zleva Z. Himmelová (Drábová), Zrnečko (?), J. Havel, H. Havel, P. Glozar (Foto J. Himmel)

- v Československu fotografií, map s kombinací průběhu jeskyní k povrchu a trojrozměrných exponátů v DK KSB (1965),
- dodání exponátů do okresního Podhoráckého muzea v Tišnově-Předklášteří pro stálou expozici (1975),
- karsologicko-speleologické vzdělávání členů skupiny i ostatních členů ČSS,
- písemné zpracování výzkumů (zprávy, články v odborné literatuře, populární novinové články, sdělení na odborných konferencích).

Seznam členů organizace v chronologickém sledu od jejího založení seřazených podle doby zahájení činnosti:

Zakládající členové od počátku písemné evidence terénní činnosti dne 26. 12. 1955
Himmel Jan, Vašek Vladimír, Veselý Ivan.

1956
Grepl Emanuel, Galle Pavel, Meluzín Joža, Kunert Jiří, Sekanina Milan, Himmel Petr, Rybák Jiří, Vašek Otakar.

1957–1960
Dostálík Evžen, Vít Jan, Vondráček František, Fraj Lubomír, Schön Petr, Kořan Karel, Sedlák Edmund, Příbyl Jan, Šlechta Milan, Valoušek Jan, Valoušek Václav, Pišťák Vítězslav, Havel Josef, Řitička František, Veselý Slavomír, Mítrenge Pavel.

1961–1970
Himmelová (Drábová) Zdenka, Homola Petr, Dráb Luděk, Procházka Jiří, Jež Milan, Kroupa Stanislav, Havel Hugo, Hovorka Jan, Straková Helena, Míšová Jana, Davidová Eva, Pípal Vladimír, Horák Ladislav, Kačmařík Karel, Obroučka Petr, Polák Bedřich, Řezníček Vladimír, Urban Jiří, Kyrš

Hubert, Rejman Petr, Maleninský Karel, Maleninská Jitka, Glozar Pavel, Haman Jiří, Pakr Antonín, Mangl Mirek.

1971–1980
Němcová Eva, Dražil Jiří, Tůma Antonín, Hebelka Jiří, Holéczy Ján, Loprais Karel, Kraus Libor, Krousová Vlasta, Urban Jiří, Kladiva Eduard, Sucharda Jiří, Žižka Milan, Mazel Jiří, Svoboda Stanislav, Tuček Jiří, Tučková Irena, Brandejský Josef, Bárta Antonín, Bárta Jaroslav, Melkes Miloslav, Straka Antonín, Smékal Pavel, Vašík Pavel, Krejčí Jan, Čepelka Stanislav, Kappel Ivan, Dvořák Karel, Sucharda Jiří, Cajzl Petr, Bulva Milan, Kerestešiová Valentýna, Ledvak Stanislav, Bene Jan.

Před sestupem do Korálového závrtu (1957), zleva J. Rybák, R. Šíkula (Macarát), I. Veselý (Fetýn), V. Vašek, J. Himmel, Zd. Šeda (Foto J. Himmel)

Sl. Veselý sjíždí Studnu v Barazdaláši (1977) (Foto J. Himmel)

1981–1990

Novotný Jaroslav, Kopeček Ivan, Hruška Jiří, Himmelová Regina, Rosol Jaroslav, Galoda Leo, Trunda Antonín, Dubovec Jiří, Adámek Libor, Čablová Iveta, Pokorný Josef, Huser Martin, Trávníček Petr, Gregorová Eva, Kašpárek Jan, Kozák Ondřej, Knötig Bohuslav, Knötigová Hana, Král Jaroslav, Kittner Zdenek, Šustová Blanka, Hrazdíra Pavel.

1991–2000

Kříž Josef, Klusáček Vojtěch.

2001–2010

Borovičková Libuše, Mareš Josef, Mareš Pavel, Bárta Stanislav, Musílek Bedřich, Walsberger David.

Členové v roce 2011

Bárta Stanislav, Borovičková Libuše, Dráb Luděk, Himmel Jan, Himmel Petr, Homola Petr, Klusáček Vojtěch, Mareš Josef, Mareš Pavel, Musílek Bedřich, Veselý Slavomír, Walsberger David.

Pokud se některý z našich bývalých členů v uvedeném seznamu nenašel, prosíme o prominutí, rádi ho však doplníme na našem webu: www.csszo6-11.euweb.cz

Zdar naší další práci!

„Speleoalpinistický bivak“ (Foto Jindra Dvořáček)